

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

СЕРІЯ: „БУКОВИНА”

МАРІЯ НИКИРСА

Бібліографічний покажчик

ЧЕРНІВЦІ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
2020

УДК 016:908(477.85-25)(092)
Н 622

Друкується за ухвалою редакційно-видавничої ради
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

Укладачі: Мурашевич Т. Д., Махмутова М. І.

*Науковий редактор та автор вступної статті:
доктор іст. наук., проф. Добржанський О. В.*

*Відповідальний за випуск:
канд. філол. наук., доц. Зушман М. Б.*

Н622 **Марія Никирса** : бібліогр. покажч. / уклад. :
Т. Д. Мурашевич, М. І. Махмутова ; наук. ред. та авт. вступ.
ст. О. В. Добржанський. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т,
2020. – 102 с. – Серія „Буковина”.

Бібліографічний покажчик містить інформацію про книги, статті, переклади, радіо- та телефіри дослідниці історії міста Чернівців, архівіста, краєзнавця, громадського діяча Марії Дмитрівни Никирси. Висвітлено основні етапи життя та діяльності відомого науковця.

Бібліографічний покажчик рекомендовано науковцям, студентам, усім, хто цікавиться науковою та краєзнавчою діяльністю М. Никирси.

УДК 016:908(477.85-25)(092)

© Чернівецький національний
університет, 2020

Від укладачів

Бібліографічний покажчик „Марія Никирса” містить відомості про творчий доробок дослідниці та невтомної популяризаторки історичних скарбів міста Чернівці, краєзнавця, перекладача, науковця, громадського діяча Марії Дмитрівни Никирси.

У покажчику представлені матеріали за період 1977–2019 рр. До нього увійшли опубліковані праці: монографії, статті з періодичних видань, збірників наукових праць вищих навчальних закладів, матеріалів науково-практичних конференцій; переклади творів письменників та науковців Буковини, а також публікації про наукові доробки Марії Дмитрівни Никирси. Покажчик містить виступи на радіо та телеефірах, фотогазети та фотовиставки, представлені у фондах Державного архіву Чернівецької області.

Бібліографічний покажчик складається з двох основних розділів: „Праці М. Д. Никирси”, „Публікації про життя і діяльність М. Д. Никирси” та додатків.

Матеріали, вміщені в першому розділі „Праці М. Д. Никирси”, складаються з тематичних підрозділів: „Окремі й колективні видання, статті, виступи”, „Переклади”.

Другий розділ „Публікації про життя і діяльність М. Д. Никирси” містить „Статті з друкованих та інтернет-видань” та „Бібліографія бібліографії”. Матеріали, вміщені у даному розділі, розташовані за алфавітом прізвищ авторів та назв праць.

У покажчику подано додатки: Додаток А. Публічні виступи, участь у радіо- та телеефірах; Додаток В. Фотогазети та фотовиставки. У Додатку А вміщено інформацію про авторську програму Марії Никирси „Історія вулиці та її жителів”, яка була організована спільно з Муніципальною бібліотекою ім. А. Добрянського”; цикл радіопередач „Мандруймо Чернівцями” (ініціатор і редактор циклу Віктор Мельник, гід і автор циклу Марія Никирса, ведучий Драгош Буджак) та участь у телепередачах.

Фотоматеріали, зібрані у Додатку В зберігаються у Державному архіві Чернівецької області у фонді Р-2366, опис 1, Р-2551, опис 1 у хронологічному порядку. Назва справи „Статті,

повідомлення, експозиційні плани фотогазет, виставок, тексти радіо та телепередач, підготовлені працівниками архіву”.

Матеріали упорядковано за роками публікацій. У межах кожного року видання згруповані за алфавітом. Публікації іноземними мовами подано після видань українською та російською мовами.

У бібліографічних описах покажчика М. Д. Никирса як автор не вказується.

Джерелами відбору документів були каталоги, картотеки, фонди Державного архіву Чернівецької області, Наукової бібліотеки Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Чернівецької обласної універсальної наукової бібліотеки імені Михайла Івасюка, а також фонди Муніципальної бібліотеки імені Анатолія Добрянського. Включені до покажчика видання опрацьовано de visu.

У бібліографічному покажчику вміщена інформація про основні дати життя і діяльності М. Д. Никирси, „Пошанні слова” та фотографії.

Для зручності користування посібником додається „Іменний покажчик”, до якого увійшли всі прізвища, зафіксовані в основному тексті видання та „Покажчик урбанонімів”, до якого увійшли назви вулиць, площ та історично значущих споруд міста.

Бібліографічні описи мають наскрізну нумерацію. Номери бібліографічних записів робіт, присвячених окремим персоналіям, узяті в дужки.

Сподіваємось, що покажчик стане у нагоді науковцям, журналістам, мистецтвознавцям, учителям, студентам, краєзнавцям, працівникам архівів, бібліотек та всім, хто цікавиться дослідженнями Марії Дмитрівни Никирси і вивченням її наукової та краєзнавчої діяльності.

Тетяна Мурашевич, завідувач науково-методичного відділу Наукової бібліотеки Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Марія МахмUTOва, завідувач інформаційно-бібліографічного відділу Наукової бібліотеки Чернівецького національного університету

імені Юрія Федьковича

Вступне слово

Марія Дмитрівна Никирса відомий краєзнавець Буковини, прекрасний знавець архівних фондів Державного архіву Чернівецької області, автор багатьох публікацій про Чернівці, вулиці і площі міста, про багатьох відомих краян, про визначні події в історії краю.

Ми познайомилися десь у 80-х роках ХХ ст. в нашому обласному архіві, куди я ходив опрацьовувати матеріали для дисертації. Мені дуже подобалось обговорювати з Марією Дмитрівною окремі події минулого краю, роздумувати про те, як краще досліджувати ті чи інші історичні події, які документи можуть містити потрібну інформацію.

Марія Дмитрівна завжди відзначалася високим професіоналізмом, творчим підходом до справи, намаганням надати допомогу і підказати, що можна знайти в архівних фондах чи бібліотеці архіву, які документи збереглися від тих чи інших установ австрійської доби. Вона болісно переживала за всілякі негаразди в архіві, як то холоднеча в читальному залі, недолугі рішення керівництва або халатне ставлення до роботи окремих працівників.

Наше спілкування незабаром переросло у наукову співпрацю. Результатом цього стала спільна публікація кількох статей, підготовка довідника (разом з Н. Масіян) „Нації та народності Буковини у фондах Державного архіву Чернівецької області (1775–1940)”, який був відзначений премією Державного комітету архівів України. Інший проект – збірник документів „Єврейське населення та розвиток єврейського національного руху на Буковині в останній чверті ХVІІІ – на початку ХХ ст.” (разом з М. Кушніром), отримав гарні відгуки і активно використовується в наукових дослідженнях вітчизняних та зарубіжних істориків.

Марія Дмитрівна понад тридцять років досліджує історію забудови Чернівців. Про окремі вулиці, церкви, відомі архітектурні пам'ятки міста вона опублікувала біля сотні статей в журналах, наукових збірниках, газетах. Закономірним наслідком великої пошукової роботи і ґрунтовних досліджень стала науково-популярна книга „Чернівці. Документальні нариси з історії вулиць і площ”. У ній Марія Дмитрівна вперше комплексно розкрила історію забудови визначних місць Чернівців, охопивши такі знакові місця для жителів міста як площі Філармонії, Театральна, Франца Йосифа, Турецької криниці та ін., вулиці Головна, Сагайдачного, Андрея

Шептицького, Шкільна, Руська, Турецька, Українська, Поштова та ін., церкви Святої Параскеви, Вірмено-Католицька, Євангельсько-Лютеранська, адміністративні будівлі: Ратуша, Палац муз, Палац для торговців та промисловців, Український народний дім, Резиденція буковинських митрополитів та ін. У книзі вдало поєднано строгу науковість та популярність викладу. Марія Дмитрівна зуміла розкрити чимало маловідомих або й зовсім невідомих сторінок становлення та розвитку Чернівців як міста, яке пишається своїми архітектурними пам'ятками, ввела до наукового обігу значну кількість нових документів.

Чималу увагу в своїй творчості Марія Дмитрівна приділяла визначним постатям, які зробили значний внесок в розбудову Чернівців. Це А. Кохановський, Якоб фон Петрович, Еріх Кольбенгайер, Юліус Бохнер, Фрідріх Зец та ін.

М. Никирса завжди поважно ставилася до популяризації знань про минуле Чернівців і Буковини. Крім численних газетних статей, вона багато років вела на радіо „Буковина” передачі „Мандруймо Чернівцями”, а в бібліотеці ім. А. Добрянського має авторську програму „Історія вулиць та її жителів”, яка в 2007 р. стала переможцем Всеукраїнського конкурсу бібліотечних ідей.

Бібліографічний вказівник дає гарне уявлення про творчість Марії Дмитрівни Никирси. Він добре структурований, продуманий і дає можливість скористатися тими цінними відомостями з історії Чернівців та Буковини, які розкидані по багатьох виданнях різних років, а також ознайомитися з найважливішими віхами життєвого шляху і творчості дослідниці.

А самій ювілярці хочеться побажати здоров'я, життєвих гараздів, творчої наснаги, незгасимого бажання радувати всіх нас новими відкриттями в історії міста Чернівців та рідної нам Буковини.

Олександр Добжанський,
*доктор наук, професор, декан факультету історії,
політології та міжнародних відносин*

Основні дати життя та діяльності М. Д. Никирси (дівоче М. Д. Боднарук)

- 10 червня 1949 р. Народилася у с. Кобаки Косівського району Івано-Франківської області.
- 1966 р. Закінчила середню школу в с. Кобаки.
- 1967–1969 рр. Робітниця Київського комбінату будівельної індустрії.
- 1969–1974 рр. Студентка факультету іноземних мов Чернівецького державного університету.
- 1973 р. Адміністратор туристичної бази „Чернівці”.
- 1975–1978 рр. Молодший науковий співробітник Державного архіву Чернівецької області.
- 1976–1977 рр. Викладач-погодинник кафедри німецької мови Чернівецького національного університету (за сумісництвом).
- 1978–травень 1982 рр. Старший науковий співробітник Державного архіву Чернівецької області.
- з травня 1982 по червень 2005 рр. Начальник відділу інформації, публікації та наукового використання документів Державного архіву Чернівецької області.
- 1988 р. Рішенням колегії Головного архівного управління при Раді Міністрів УРСР та президії ЦК профспілки працівників держустанов нагороджена нагрудним знаком „Відмінник архівної справи”.
- 1991 р. і до нині Член топонімічної комісії Чернівецької міської ради.
- з 1 липня по 30 жовтня 1993 р. Старший науковий співробітник Чернівецького художнього музею (за сумісництвом).
- з 2 вересня 1996 по 1 грудня 1997 рр. Працівниця міського комунального підприємства Історико-культурний заповідник „Кладовище на вул. Зелений” (за сумісництвом).
- 2001–2008 рр. Науковий співробітник Чернівецького національного університету імені Юрія

- Федьковича (до 10 червня 2005 року за сумісництвом).
- 2001–2004 рр. Автор циклу радіопередач „Мандруймо Чернівцями”.
- 2004 р. Нагороджена дипломом I ступеня за підготовку довідника „Нації та народності Буковини у фондах Державного архіву Чернівецької області (1775-1940)”. Наказ Держкомархіву України від 25.06.2004 №72.
- 2003–2016 рр. Член громадської консультативної ради з питань охорони культурної спадщини на території м. Чернівці.
- 2005 р. Нагороджена медаллю „Ветеран праці”.
- 2007 р. Переможець щорічного міського конкурсу 2007 року на кращий журналістський матеріал в друкованих засобах масової інформації міста Чернівців у номінації „Чернівецька берегиня”.
- 2008 р. Нагороджена почесною відзнакою Чернівецької міської ради медаллю „На славу Чернівців” за вагомий внесок у розвиток міста Чернівці, його популяризацію в Україні та світі та з нагоди відзначення 600-літнього ювілею від першої писемної згадки.
- 2012–2013 рр. Ведуча авторської радіопередачі „Повертаємо призабуті імена”, згодом „Вони будували Чернівці” циклу „З Україною в серці”.
- 2015 р. Нагороджена муніципальною відзнакою імені Антона Кохановського у номінації „Краєзнавча розвідка року”.

- 2018 р. Переможець творчого конкурсу імені Анатолія Масловського „Кращі публікації газети „Буковина”.
- 2018 р. Присвоєно звання „Почесний громадянин міста Чернівці”.
- 2018 р. Визнана переможцем в номінації конкурсу від Наукової бібліотеки ЧНУ „Найактивніший читач 2018 року”.
- листопад 2019 р. Чернівецьким міським головою О. Каспруком нагороджена Почесною відзнакою за вагомий особистий вклад у видання альбому Еріха Кольбенгаєра „Взори вишивок домашнього промислу на Буковині”.

РОЗДІЛ І

ПРАЦІ М. Д. НИКИРСИ

1.1. ОКРЕМІ Й КОЛЕКТИВНІ ВИДАННЯ, СТАТТІ, ВИСТУПИ

1977

1. **Назустріч** 60-річчю Великого Жовтня. 1966. Хроніка подій на Буковині // Радянська Буковина. – 1977. – 22 лип. (№ 143). – С. 3.
2. **Назустріч** 60-річчю Великого Жовтня. 1967. Хроніка подій на Буковині // Радянська Буковина. – 1977. – 5 серп. (№ 153). – С. 3.

1978

3. **Життя**, повне зневіри: (про минуле буковинки) // Радянська Буковина. – 1978. – 8 берез. (№ 48). – С. 3.
4. **Краткий** справочник фондів Черновицького обласного державного архіву / Ф. А. Долян, Е. С. Криган, М. Д. Никирса, Е. Л. Яблокова. – Черновці, 1978. – 299 с.

1983

5. **„Віщун бурі”** і Буковина: (М. Горький на Буковині) // Молодий Буковинець. – 1983. – 22 квіт. (№ 49). – С. 4.
6. **Мовою** фотодокументів (про фотогазету присвячену 2 з'їзду РСДРП) // Радянська Буковина. – 1983. – 29 лип. (№ 144). – С. 3.

1984

7. **Безцінна** скарбниця: (про роботу держ. архіву обл.) / Ю. Ляпунов, І. Паладян, Г. Коніщева, М. Никирса // Радянська Буковина. – 1984. – 3 черв. (№ 108). – С. 2.
8. **Конференція** дослідників у Державному архіві Чернівецької області : [інформація] // Архіви України. – 1984. – № 6. – С. 70.

1985

9. **З історичного** минулого нашого краю. Буковина і революція 1905-1907 років у Росії (про вплив 1-ої російської революції на розвиток революційного руху на Буковині) // Радянська Буковина. – 1985. – 9 верес. (№ 174). – С. 3.
10. **Організація** документальних виставок і підготовка фотогазет у Держархіві Чернівецької області // Архіви України. – 1985. – № 6. – С. 32–34.

1986

11. **Де** ла конгрес ла конгрес. Ин лимбажул документелор // Зориле Буковиней. – 1986. – 28 фебр. (№ 43). – С. 4.
12. **Дин** трекутул историк ал цинутулул апэрэтор ап мунтенилор обидиць // Зориле Буковиней. – 1986. – 1 ноемб. (№ 210). – С. 3.
13. **Людина** з легенди : [про Манфреда Штерна] // Молодий буковинець. – 1986. – 28 січ. (№ 12). – С. 3.
14. **Під колоніальним** гнітом : Північна Буковина у другій половині XIX – на поч. XX ст. / упоряд. : В. М. Ботушанський, М. М. Кравець, М. Д. Никирса. – Ужгород : Карпати, 1986. – 206 с.
15. **Реликвеле** попорулуй. Кодичеле монументулуй // Зориле Буковиней. – 1986. – 22 ауг. (№ 162). – С. 3.
16. **Свіглий** сьогоднішній день. „Свідчать документи” (про становище жінки буковинки за часів панування у краї румуно-боярських окупантів) // Радянська Буковина. – 1986. – 8 берез. (№ 51). – С. 2.
17. **Суб** соареле путерий советиче дин кроника примелор трансформэрь // Зориле Буковиней. – 1986. – 21 юние (№ 119). – С. 3.
18. **У спільному** поступі... / за архів. док. підгот. М. Никирса // Рад. Буковина. – 1986. – 1 трав. (№ 87). – С. 3.
19. **Фотогазета** розповідає... // Рад. Буковина. – 1986. – 18 лип. (№ 138). – С. 3.

1987

20. **Газета** фотографікэ „мареле октомбрие ши Буковина” // Зоріле Буковіней. – 1987. – 1 лип. (№ 26). – С. 3.
21. **Деспре** пэмынтянул ностру каре ла възут пе Ильич // Зориле Буковиней. – 1987. – 21 март. (№ 15). – С. 4.
22. **З хроніки** революційних подій (1924-1926) // Радянська Буковина. – 1987. – 27 берез. (№ 58). – С. 3.
23. **З хроніки** [Хотинського] повстання : [за матер. обл. Держархіву] // Радянська Буковина. – 1987. – 24 січ. (№ 17). – С. 3.
24. **Ынфлэкэрат** організатор ал маселор : [про Семена Галицького] // Зоріле Буковіней. – 1987. – 28 черв. (№ 124). – С. 4.

1989

25. **Великий** за свій протест проти насильства : [до 175-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка] // Радянська Буковина. – 1989. – 29 січ. (№ 21). – С. 5.
26. **Він був** бунтарем (про Т. Г. Шевченка) / підгот. М. Никирса, О. Виклюк // Радянська Буковина. – 1989. – 3 берез. (№ 44) – С. 3.
27. **Гортаючи** протоколи : [до 175 річчя з дня народження Т. Г. Шевченка] // Молодий буковинець. – 1989. – 5 берез. (№ 10). – С. 5.
28. **Історія** без імпровізацій / підгот. М. Никирса // Молодий буковинець. – 1989. – 19-25 черв. (№ 27). – С. 4–5.
29. **Мовою** фотографії : [Чернів. держ. архів випустив фотогазету „И равные, как братья, по братски будем жить”, присвяч. 100-річчю з дня смерті М. Емінеску] // Радянська Буковина. – 1989. – 4 лип. (№ 128). – С. 3.
30. **На поклик** волі : [до 60-річчя партії „Визволення”] / підгот. М. Никирса // Радянська Буковина. – 1989. – 17 лют. (№ 34) – С. 4.
31. **Чернівці** : [про фотогазету, присвячену 580-річчю першої документальної згадки про Чернівці] // Архіви України. – 1989. – № 1. – С. 80.

1990

32. **„Віче** бажає прилучення австрійської часті української землі до України...” / підгот. М. Никирса // Буковинське віче. – 1990. – 3 листоп. (№ 1). – С. 1.
33. **Волею** народу / підгот. М. Никирса // Буковинське віче. – 1990. – 3 листоп. (№ 1). – С. 3.
34. **„Гортаючи** сторінки історії” / підгот. М. Никирса // Радянська Буковина. – 1990. – 1 серп. (№ 144). – С. 1–2.
35. **„Нич** ну мэ гындеск сэ пэрэсеск Буковина...” : [кэтре аниверсаря а 110-я наштерий луй С. И. Канюк] // Zorile Bukovinei. – 1990. – 14 jul. (№ 132). – S. 4.
36. **„Січ** у Вашківця” / підгот. М. Никирса // Молодий буковинець – 1990. – 5 черв. (№ 16). – Дод. „Краянин”. – С. 1–2.
37. **Собор** Святого духа // Чернівці. – 1990. – 12 груд. (№ 2). – С. 4.
38. **Сторінки** історії : [про жіночі товариства на Буковині] // Радянська Буковина. – 1990. – 20 лип. (№ 136). – С. 3.
39. **„Так було** тоді...” : [телеграма від делегації трудящих Північної Буковини Панчука, Докторовича, Михальчука, Козачука, Павлюка, Олійника, Антонока про затвердження 2 серпня 1940 р. Верховною Радою Закон про включення Північної Буковини до складу УРСР] / підгот. М. Никирса // Вільна бесіда. – 1990. – 2-9 серп. (№ 14). – С. 1.

1991

40. **Відлігають** сірим шнуром журавлі у вирій. Сторінки української еміграції до Канади // Чернівці. – 1991. – 1 трав. (№ 19). – С. 4.
41. **Документи** про вшанування пам'яті Т. Г. Шевченка на Північній Буковині / добірку підгот. Марія Никирса // Архіви України. – 1991. – № 1. – С. 5–14.
42. **З виру** тих подій: „За самостійну українську державу”, „Українське студентство під теперішню хвилю”, „Резолюції третього з'їзду Українського православного духовенства” : [добірка документів] // Буковинське віче. – 1991. – 3 листоп. (№ 1). – С. 1.

43. **Історія і мить** (до річниці возз'єднання Буковини з Україною) : [добірка документів] // Буковинське віче. – 1991. – 1 серп. (№ 87). – С. 1.
44. **Карбулицький І.** Стара доба в українській праці на Буковині / Іларій Карбулицький / підгот. М. Никирса // Час. – 1991. – 1 лют. (№ 5). – С. 8.
45. **На розі проспекту Сталіна** : [про пам'ятник полеглим воїнам 41-го піхотного полку на розі вулиць Головної та Героїв Майдану] // Чернівці. – 1991. – 8 лют. (№ 7). – С. 4.
46. **Поглиблюймо** культ Шевченка : [добірка документів] // Час. – 1991. – 8 берез. (№ 10). – С. 6.
47. **Свідчать** документи. Рекламний лист Роттердамської корабельної фірми Б. Карлсберга, написаний від імені Б. Ціхоцького // Чернівці. – 1991. – 23 серп. (№ 35). – С. 4.
48. **1891-1991.** Сторіччя української еміграції до Канади. Посол з-за океану // Чернівці. – 1991. – 26 січ. (№ 5). – С. 5.

1992

49. **„Був рух, життя і запал”** // Чернівці. – 1992. – 21 січ. (№ 3). – С. 6.
50. **Герб і прапор Чернівців** // Друга наукова Геральдична конференція (Львів, 19-21 листоп. 1992 р.) : зб. тез. повід. та доп. – Львів, 1992. – С. 50–52.
51. **Життя** заради людей : [про перше т-во лікарів Буковини] // Чернівці. – 1992. – 8 трав. (№ 19). – С. 6.
52. **„Збудована з каменю залізна брама”.** (Історична довідка про герб і прапор м. Чернівців) / Ботушанський В. М., Буркут І. Г., Городецький Е. П., Завезіон Є. П., Криворучко О. І., Масан О. М., Никирса М. Д., Старик В. П., Чеховський І. Г., Чорней Л. І. // Чернівці. – 1992. – 17 лип. (№ 29). – С. 5.
53. **„Із глибин** свого серця...” : [перші згадки про освітлення Чернівців] / підгот. М. Никирса // Чернівці. – 1992. – 3 жовт. (№ 40). – С. 5.
54. **Коли місту було п'ятсот...** : рядки з історії // Буковина. – 1992. – 8 жовт. (№ 120). – С. 1.

55. **„Цінимо тебе, як жрекиню правди і краси”** : [до 50-річчя з дня смерті Кобилянської] // Чернівці. – 1992. – 27 берез. (№ 13). – С. 1.
56. **Як освітлювалось місто** : [перші згадки про освітлення Чернівців] // Чернівці. – 1992. – 21 лют. (№ 8). – С. 6.

1993

57. **„Ми підемо спільно вперед”** (з історії жіночої громади Буковини) // Чернівці. – 1993. – 26 берез. (№ 13). – С. 4.
58. **„Покровитель усього доброго і прекрасного...”** : [про митрополита Євгена Гакмана] // Чернівці. – 1993. – 9 квіт. (№ 15). – С. 4.

1994

59. **„Анекдоти про нічиє – наше, твоє і моє”** : [інтерв'ю з М. Никирсою / вела І. Садова] // Молодий буковинець. – 1994. – 20-27 лют. (№ 9). – С. 5.
60. **Був рух, був і запал** : [про діяльність Степана Смаль-Стоцького] // Чернівці. – 1994. – 21 січ. (№ 4).
61. **Документи** свідчать / М. Д. Никирса, І. Г. Паладян // Вестник. Вып. 3. Люди остаються людьми. Свідчення узників фашистських лагерей-гетто. – Черновцы, 1994. – С. 139–143.
62. **Історія** : Мить і вічність. Одвічне прагнення до матері України (добірка документів) / підгот. М. Никирса // Буковинське віче. – 1994. – 2 листоп. (№ 83). – С. 1, 3.
63. **Народне віче** Буковини. 1918 – 1993 : док. і матер. обл. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Буковинського народного віча 3 листоп. 1918 р. / упоряд. О. С. Романець ; підгот. М. Д. Никирса. – Чернівці : Прут, 1994. – 144 с.
64. **Повідомляємо тебе пане депутате** // Чернівці. – 1994. – 10 черв. (№ 24). – С. 3.

1995

65. **Документи** державного архіву Чернівецької області – джерельна база для вивчення стану освіти на Буковині (кін. XIX – поч. XX ст.) // Матер. III Міжнар. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 120-річчю заснування Чернівецького

університету (Чернівці, 29 верес.-1 жовт. 1995 р.). – Чернівці : Рута, 1995. – С. 36–40.

66. **На честь** 120-річчя Чернівецького університету // Архіви України. – 1995. – № 4-6. – С. 130–131.
67. **„Таким** йому розвиватися, процвітати і рости...“ // Чернівці. – 1995. – 29 верес. (№ 40). – С. 4.

1996

68. **Від гімназії** до колегіуму (до 100-річчя української середньої загальноосвітньої школи на Буковині) / Г. І. Абрам'юк, М. Д. Никирса, В. О. Вознюк, О. С. Романець. – Чернівці, 1996. – 39 с.
69. **Життя** – за незалежність України : [25 травня минуло 70 р. з дня вбивства „великого українця” Симона Петлюри] / підгот. М. Никирса // Буковинське віче. – 1996. – 29 трав. (№ 41). – С. 4.
70. **1918.** Mișcarea ucraienilor din ținut pentru autodeterminare național – statală, oglindită în paginile ziarului „Bukovina” : [aceste materiale au fost selectate și pregătite pentru tipar de colabora toarea Arhivei regionale de stat din Cernăuți Maria Nikirsa] // Zorile Bukovinei. – 1996. – 2 noiem. (№ 85). – С. 2.

1997

71. **Держархів** у ювілярах : [інтерв'ю М. Никирси напередодні відзначення 90-ліття Держархіву Чернівецької області] // Чернівці. – 1997. – 31 жовт. (№ 44). – С. 11.
72. **Ляпунов Ю.** Джерельна скарбниця з історії краю : [Державний архів Чернівецької області] / Юрій Ляпунов, Марія Никирса // Питання історії, джерелознавства та архівознавства Центральної та Східної Європи : зб. наук. праць. – Київ ; Чернівці, 1997. – Вип. 1. – С. 210–213.
73. **Archiva** Regională de stat la 90 de ani // Zorile Bukovinei. – 1997. – 1 noiem. (№ 87). – С. 2.

1998

74. **Колиска** духовної еліти : [про цісарсько-королівську вищу гімназію в Чернівцях. Нині Чернів. ЗОШ № 1] // Буковинське віче. – 1998. – 31 жовт. (№ 86/87). – С. 6.
75. **Ляпунов Ю.** Документальна скарбниця Буковини (до 90-річчя створення архіву) / Юрій Ляпунов, Марія Никирса. – Чернівці : Букрек, 1998. – 73 с.
76. **Чернівецька** загальноосвітня школа № 1 ім. М. Емінеску. 190 років / підгот. М. А. Богайчук, М. Д. Никирса, Л. І. Гончаренко. – Чернівці, 1998. – 16 с.
77. **Чернівецька** ратуша: минуле та сьогодення (історичний нарис). – [Чернівці] : Місто, [1998]. – 8 с.
78. **Ljapunow J.** Die Urkundschatzkammer der Bukowina. (Zum 90. Jahrestag der Archivgründung) / Jurij Ljapunow, Maria Nikirsa. – Czernowitz, 1998. – 53 S.
79. **Primăria** Cernăuților la 150 de ani // Zorile Bukovinei. – 1998. – 25 apr. (№ 33). – С. 2.

1999

80. **Він** став „Безкорисним народним адвокатом” : [про С. Смаль-Стоцького] // Буковинське віче. – 1999. – 20 січ. (№ 7). – С. 3.
81. **Світоч** українства : [документи Держ. архіву обл. про вшанування пам'яті Т. Шевченка] // Буковинське віче. – 1999. – 6 берез. (№ 20). – С. 2.
82. **„Ти нам** всім відкрила правди світло” / М. Богайчук, М. Никирса // Буковина. – 1999. – 6 січ. (№ 2). – С. 3.

2000

83. **Друге** життя архітектурного шедевру : [про вірменську церкву] // Буковинське віче. – 2000. – 7 жовт. (№ 77). – С. 3.
84. **З виступу** депутата Буковинського сейму доктора Костянтина Томашука на 8-ій сесії сейму з питань відкриття університету: [з фондів обл. держархіву] // Буковина. – 2000. – 4 жовт. (№ 75). – С. 1.

85. **Історія** вулиці Юрія Федьковича // Буковинське віче. – 2000. – 18 берез. (№ 23). – С. 3 ; 25 берез. (№ 25). – С. 3 ; 1 квіт. (№ 27). – С. 3 ; 15 квіт. (№ 31). – С. 3.
86. **„Роман „Пекло” Данте нічого не значить у порівнянні з нашим становищем”** : [листи вихідців з Буковини на окупованих територіях у держархіві області] // Буковина. – 2000. – 19 лип. (№ 54). – С. 3.

2001

87. **Буковинський** крайовий сейм „Підкоряти інтереси окремої особи суспільному благу...” : [до 140-річчя з дня першого засідання] / М. Никирса, Н. Масіян // Буковинське віче. – 2001. – 7 квіт. (№ 27). – С. 2.
88. **З історії** податків // Буковинське віче. – 2001. – 17 берез. (№ 21). – С. 3 ; 11 квіт. (№ 28). – С. 4.
89. **„Зачав з дрімоти будити нас молоденький Воробкевич”** // Буковинське віче. – 2001. – 5 трав. (№ 33). – С. 1.
90. **Історія** архітектурної перлини : [про будівлю Чернівецької обласної філармонії] // Чернівці. – 2001. – 9 листоп. (№ 45). – С. 6.
91. **„Ця довгожданна** установа нарешті вступила в дію” – так починалося повідомлення за 24 липня 1877 року в газеті „Czernowitzer Zeitung” про відкриття біржі (Frucht und Produkten Börse) // Буковинське віче. – 2001. – 11 лип. (№ 50). – С. 4.
92. **Чернівецька ратуша.** Минуле та сьогодення / М. Никирса, І. Коротун. – Чернівці : Місто, 2001. – 6 с.

2002

93. **Вірменська церква** : [сценарій 29 телепередачі за участі М. Д. Никирси] // Селезінка В. Місто моєї любові / Василь Селезінка. – Чернівці : Крайова освіта, 2002. – Ч. 1. – С. 255–263.
94. **Державний архів** Чернівецької області : [буклет] / авт.-упоряд. : Л. Анохіна, М. Никирса. – Чернівці : Золоті литаври, 2002. – 6 с.
95. **Дивна церква** і фірма Москалюків : [сценарій 25 телепередачі за участі М. Д. Никирси] // Селезінка В.

- Місто моєї любові / Василь Селезінка. – Чернівці : Крайова освіта, 2002. – Ч. 1. – С. 217–225.
96. **Добржанский А.** Документы Государственного архива Черновицкой области о еврейском населении Буковины австрийского периода / Александр Добржанский, Мария Никирса // Материалы Девятой Ежегодной Международной междисциплинарной конференции по иудаике : тезисы. – Москва : Пробел-2000, 2002. – С. 77–79.
97. **„Провидців”** лікували у шпиталі... // Буковина. – 2002. – 1 трав. (№ 34). – С. 3.
98. **48-й автограф** тандему зодчих : [155 років від дня народження відомого австрійського архітектора Фердинанда Фельнера] // Буковинське віче. – 2002. – 15 трав. (№ 36). – С. 3.
99. **„Спасіння** ніякого не бачиш...” : до 70-річчя початку голодомору в Україні // Буковина. – 2002. – 20 листоп. (№ 93). – С. 3.
100. **Церква** Параскеви // Буковинське віче. – 2002. – 6 лют. (№ 10). – С. 4.
101. **Чернівецький „Темплъ”** // Хесед-Шушана. – 2002. – Квіт. (№ 4). – С. 6.

2003

102. **Добржанський О.** Документ про споконвічну єдність українців Галичини і Буковини / Олександр Добржанський, Марія Никирса // Питання історії України : зб. наук. статей. – Чернівці : Зелена Буковина, 2003. – Т. 6. – С. 335–337.
103. **Добржанський О.** Нації та народності Буковини у фондах Державного архіву Чернівецької області (1775–1940) : довідник / О. Добржанський, Н. Масян, М. Никирса. – Чернівці : Золоті литаври, 2003. – 172 с.
104. **„Що діється** на великій Україні, то най Бог милує” / підгот. М. Никирса // Доба. – 2003. – 4 лип. (№ 49). – С. 12.

2004

105. Для будівництва крайової управи спорудили власну цегельню / М. Никирса // СІПІ-Інфо. – 2004. – 29 берез. (№ 13). – С. 8.
106. **Жіночий** рух Буковини в документах Чернівецького державного обласного архіву // Вісник Буковинського православного університету імені Митрополита Євгена (Гакмана) : зб. наук. праць. – Чернівці : Відродження, 2004. – Вип. 4 : Гендерологія. – С. 110–115.
107. **На сирітський** притулок жертвували і підприємці, і пенсіонери / М. Никирса // СІПІ-Інфо. – 2004. – 14 трав. (№ 20). – С. 9.
108. **Однині** буде одна велика Україна // Буковина. – 2004. – 21 січ. (№ 5). – С. 3.
109. **Святодухівському** собору незабаром 140 років // СІПІ-Інфо. – 2004. – 16 квіт. (№ 16). – С. 8.

2005

110. **Листи** “в’язнів Трансністрії” (з фондів Держархіву Чернівецької області) / Никирса М., Масіян Н. // Архіви України. – 2005. – Вип. 1-3. – С. 369–374.
111. **Лютеранська** кірха в Чернівцях / І. Чеховський, М. Никирса // Час 2000. – 2005. – 25 лют. (ч. 8). – С. 17 ; 4 берез. (ч. 9). – С. 17.
112. **Наша** історія на полицях архіву // Погляд. – 2005. – 3 черв. (№ 43). – С. 3.
113. **Полоніка** кінця ХІХ – початку ХХ ст. у фондах Держархіву Чернівецької області / Наталія Масіян, Марія Никирса // Архіви України. – 2005. – Вип. 4. – С. 150–155.
114. **„...Я хочу** вийти звідси живою чи мертвою” / підгот. М. Никирса // Чернівці. – 2005. – 6 трав. (№ 18). – С. 5.
115. **Die Bukowinische** Presse über die Hungersnot in der Ukraine (1932–1933) // „...zwischen dem Osten und dem Westen Europas”. Deutschsprachige Presse in Czernowitz bis zum Zweiten Weltkrieg / hrsg. Susanne Marten-Finnis, Walter Schmitz. – Thelem, 2005. – S. 141–147.

116. **Lechner E.** Die Bestände des Staatlichen Archivs Chernivtsi / Czernowitz zur Bildungsgeschichte in der österreichischen Epoche der Bukowina (1775–1918) / Elmar Lechner, Marija Nikirsa, Sergij Osaczuk // *Retrospektiven in Sachen Bildung*. R. 2 (Studien). NR. 58. – Klagenfurt, 2005. – S. 1–31.

2006

117. **Архітектурний** шедевр-палац муз : [муз.-драм. театр О. Кобилянської. Історія] // Чернівці. – 2006. – 22 верес. (№ 38). – С. 1, 6.
118. **Архітектурні** перлини площі Театральної : [про будинок, який став пам'яткою архітектури Чернівців. Це приміщення єврейської релігійної громади. Нині Центральний палац культури] // Чернівці. – 2006. – 17 листоп. (№ 46). – С. 1, 4.
119. **Будинок** з левами : [сценарій 56 телепередачі за участі М. Д. Никирси] // Селезінка В. Місто моєї любові / Василь Селезінка. – Чернівці : Крайова освіта, 2006. – Ч. 2. – С. 169–175.
120. **Вулиця** Панська зусібіч : [сценарій 42 телепередачі за участі М. Д. Никирси] // Селезінка В. Місто моєї любові / Василь Селезінка. – Чернівці : Крайова освіта, 2006. – Ч. 2. – С. 37–45.
121. **Державний** архів Чернівецької області : путівник. Т. 1. Фонди дорадянського періоду / Держ. ком. архівів України, Держ. архів Чернів. обл. ; [редкол.: Г. Боряк (гол.) та ін. ; упоряд. : М. Никирса (відп. упоряд.) та ін.]. – Київ ; Чернівці, 2006. – 428 с. : 25 с. ілюстр.
122. **Добржанський О.** Ще один документ про виселення етнічних груп з Буковини / Олександр Добржанський, Марія Никирса // *Питання історії України* : зб. наук. ст. – Чернівці : Зелена Буковина, 2006. – Т. 9. – С. 233–235.
123. **Замість сейму** – будинок офіцерів : [сценарій 47 телепередачі за участі М. Д. Никирси] // Селезінка В. Місто моєї любові / Василь Селезінка. – Чернівці : Крайова освіта, 2006. – Ч. 2. – С. 77–83.
124. **Зниклі Чернівецькі** площі : [на карті нашого міста були площі та вулиці, які протягом століть поступово зникали,

- та їхня історія викликає інтерес як у краєзнавців, так і у мешканців столиці Буковини] // Чернівці. – 2006. – 8 груд. (№ 49). – С. 1, 4.
125. **Історія** вулиці Анатолія Добрянського // Чернівці. – 2006. – 29 груд. (№ 52). – С. 2.
 126. **Окраса** Чернівців – площа Філармонії : [історія назви та виникнення площі Філармонії] // Чернівці. – 2006. – 12 трав. (№ 19). – С. 1, 5.
 127. **Палац** для торговців та промисловців : [про будинок на Театральній площі, де зараз знаходиться Буковинський медичний ун-т, а раніше в ньому працювала відома всім інституція – торгово-промислова палата Буковини] // Чернівці. – 2006. – 27 жовт. (№ 43). – С. 4.
 128. **Пам'ятники** колишніх площ Австрії та Франца Йосифа // Чернівці. – 2006. – 21 лип. (№ 29). – С.1, 4.
 129. **Площа** готелів, банків і пам'ятників // Молодий буковинець. – 2006. – 13 квіт. (№ 42). – Дод. „Місто”. – С. 4.
 130. **Про площу** Франца Йосифа нагадує лише сквер : [історія утворення та виникнення назви площі] // Чернівці. – 2006. – 23 черв. (№ 25). – С. 1–2.
 131. **Серце** Чернівців – Ратуша // Чернівці. – 2006. – 21 квіт. (№ 16). – С. 1, 4.
 132. **Соборна** пам'ятає Юрія Федьковича : [історія виникнення та перейменування Соборної площі] // Чернівці. – 2006. – 2 черв. (№ 22). – С. 1, 2.
 133. **Театральна** площа спогадів і кохання // Чернівці. – 2006. – 18 серп. (№ 33). – С.1, 6.
 134. **Церква**, в якій любив молитися Ю. Федькович : [сценарій 44 телепередачі за участі М. Д. Никирси] // Селезінка В. Місто моєї любові / Василь Селезінка. – Чернівці : Крайова освіта, 2006. – Ч. 2. – С. 57–65.
 135. **Чернівці** = Tscherniwtsi / [Дмитро Танашик ; фотогр. Івана Мельника, Валерія Галицького ; худож. Анна Антошук ; наук. консультанти: Олександр Масан, Марія Никирса ; пер. Юрія Кійко]. – Чернівці : Золоті литаври, 2006. – 126 с. : ілюстр.

136. **Як Чернівці** святкували свій 500-й рік народження // Чернівці. – 2006. – 3 берез. (№ 9). – С. 1, 6.
137. **Ringplatz** завдячує його величності цісарю Йосифу II : [історія Центр. пл. м. Чернівці] // Чернівці. – 2006. – 31 берез. (№ 13). – С. 1, 6.

2007

138. **Адальберт** Гординський де Федькович крізь призму часу і новознайдених архівних документів : (спроба реставрації заретушованого) / Лідія Ковалець, Марія Никирса // Київська старовина. – 2007. – № 3. – С. 145–149.
139. **Анохіна** Людмила Степанівна // Українські архівісти (XIX–XX ст.) : біобібліогр. довід. / Держкомархів України. УНДІАСД ; упоряд.: І. Б. Матяш (кер.), С. Л. Зворський, Л. Ф. Приходько та ін. – Київ, 2007. – С. 19–20.
140. **Вірменська церква** : [історія заснування] // Чернівці. – 2007. – 30 листоп. (№ 48). – С. 6.
141. **Вулиця** Енценберга-Головна : [історія] // Чернівці. – 2007. – 11 трав. (№ 19). – С. 6.
142. **Вулиця** Ломоносова : [історія будинків, постатей, які там проживали] // Чернівці. – 2007. – 7 груд. (№ 49). – С. 6.
143. **Вулиця** Поштова // Чернівці. – 2007. – 21 груд. (№ 51). – С. 6.
144. **Вулиця** Руська : [історія вулиці та видатних людей, що проживали на ній] // Чернівці. – 2007. – 19 жовт. (№ 41). – С. 6.
145. **Вулиця** Турецька : [історичні джерела] // Чернівці. – 2007. – 31 серп. (№ 35). – С. 6.
146. **Вулиця** Шептицького : [про історію вулиці] // Чернівці. – 2007. – 10 серп. (№ 32). – С. 6.
147. **Вулиця** Шкільна // Чернівці. – 2007. – 6 лип. (№ 27). – С. 6.
148. **Гріор** Петро Петрович // Українські архівісти (XIX–XX ст.) : біобібліогр. довід. / Держкомархів України. УНДІАСД ; упоряд.: І. Б. Матяш (кер.), С. Л. Зворський, Л. Ф. Приходько та ін. – Київ, 2007. – С. 168–169.

149. **Давня** вулиця потребує колишньої назви : [про вул. А. Барбюса, яку згодом переіменували на вул. Синагоги] // Чернівці. – 2007. – 2 лют. (№ 5). – С. 1, 4.
150. **Єврейське** населення та розвиток єврейського національного руху на Буковині в останній чверті XVIII – на початку XX ст. : зб. док. та матер. / Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича ; упоряд. : Олександр Добржанський, Микола Кушнір, Марія Никирса. – Чернівці : Наші кн., 2007. – 463 с. : ілюстр.
151. **Ємельянова** Ольга Іллівна // Українські архівісти (XIX–XX ст.) : біобібліогр. довід. / Держкомархів України. УНДІАСД ; упоряд.: І. Б. Матяш (кер.), С. Л. Зворський, Л. Ф. Приходько та ін. – Київ, 2007. – С. 223–224.
152. **Зникаючий** район Чернівців : [про найдавнішу історичну частину Чернівців – район сучасної вул. А. Барбюса] // Чернівці. – 2007. – 2 берез. (№ 9). – С. 1, 6.
153. **Ільїна** Тамара Опанасівна // Українські архівісти (XIX–XX ст.) : біобібліогр. довід. / Держкомархів України. УНДІАСД ; упоряд.: І. Б. Матяш (кер.), С. Л. Зворський, Л. Ф. Приходько та ін. – Київ, 2007. – С. 261.
154. **Копелович** Розалія Германівна // Українські архівісти (XIX–XX ст.) : біобібліогр. довід. / Держкомархів України. УНДІАСД ; упоряд.: І. Б. Матяш (кер.), С. Л. Зворський, Л. Ф. Приходько та ін. – Київ, 2007. – С. 300.
155. **Криган** (Сажин) Олена Семенівна // Українські архівісти (XIX–XX ст.) : біобібліогр. довід. / Держкомархів України. УНДІАСД ; упоряд.: І. Б. Матяш (кер.), С. Л. Зворський, Л. Ф. Приходько та ін. – Київ, 2007. – С. 319–320.
156. **Ляпунов** Юрій Павлович // Українські архівісти (XIX–XX ст.) : біобібліогр. довід. / Держкомархів України. УНДІАСД ; упоряд.: І. Б. Матяш (кер.), С. Л. Зворський, Л. Ф. Приходько та ін. – Київ, 2007. – С. 365–367.
157. **Мількович** Володимир // Українські архівісти (XIX–XX ст.) : біобібліогр. довід. / Держкомархів України. УНДІАСД ; упоряд.: І. Б. Матяш (кер.), С. Л. Зворський, Л. Ф. Приходько та ін. – Київ, 2007. – С. 406–407.
158. **Паладян** Іван Георгійович // Українські архівісти (XIX–XX ст.) : біобібліогр. довід. / Держкомархів України.

- УНДІАСД ; упоряд.: І. Б. Матяш (кер.), С. Л. Зворський, Л. Ф. Приходько та ін. – Київ, 2007. – С. 467–468.
159. **Пам'ятні** споруди вул. Сагайдачного : [історія церков на вулиці Сагайдачного] // Чернівці. – 2007. – 12 січ. (№ 2). – С. 1, 4.
160. **Перший** мурований храм : [історія вул. Головної в Чернівцях] // Чернівці. – 2007. – 23 берез. (№ 12). – С. 1, 6.
161. **Петрівський** ярмарок тривав два тижні : [історія ярмарку] // Молодий буковинець. – 2007. – 12 лип. (№ 75). – Дод. „Місто”. – С. 6.
162. **„Турецька** криниця” – загублена площа Чернівців : [про площу Марії, сьогодні це – безіменна ділянка нижче Турецького мосту між вул. Турецькою та Сагайдачного] // Чернівці. – 2007. – 26 січ. (№ 4). – С. 1, 4.
163. **Халімонова** Ніна Іванівна // Українські архівісти (XIX–XX ст.) : біобібліогр. довід. / Держкомархів України. УНДІАСД ; упоряд.: І. Б. Матяш (кер.), С. Л. Зворський, Л. Ф. Приходько та ін. – Київ, 2007. – С. 650–651.
164. **Храм** вулиці Руської : [про греко-католицьку церкву] // Чернівці. – 2007. – 26 жовт. (№ 43). – С. 6.
165. **Церква** святої Параскеви : [з історичних джерел] // Чернівці. – 2007. – 13 квіт. (№ 15). – С. 1, 6.
166. **Церкви** колишнього передмістя Горечі // Чернівці. – 2007. – 16 листоп. (№ 46). – С. 14.
167. **Чернівецький** театр могли збудувати на Соборній площі : [історія театру та про автора споруди Фердинанда Фельнера] // Молодий буковинець. – 2007. – 26 квіт. (№ 45). – С. 15.
168. **Школи** вулиці Шкільної : [історія] // Чернівці. – 2007. – 25 трав. (№ 21). – С. 6.
169. **Шустакова** Віра Андріївна // Українські архівісти (XIX–XX ст.) : біобібліогр. довід. / Держкомархів України. УНДІАСД ; упоряд.: І. Б. Матяш (кер.), С. Л. Зворський, Л. Ф. Приходько та ін. – Київ, 2007. – С. 685–686.
170. **Яблокова** Євдокія Леонтіївна // Українські архівісти (XIX–XX ст.) : біобібліогр. довід. / Держкомархів України. УНДІАСД ; упоряд.: І. Б. Матяш (кер.), С. Л. Зворський, Л. Ф. Приходько та ін. – Київ, 2007. – С. 693–694.

2008

171. **Будинки** крайового міста Чернівці : [про цикл вечорів до 600-річчя Чернівців організованих М. Никирсою в муніцип. б-ці] // Свобода слова. – 2008. – 3 квіт. (№ 13). – С. 18.
172. **Від Темплю** до святої Параскеви : [про історичні будівлі по вул. М. Заньковецької] // Чернівці. – 2008. – 15 лют. (№ 7). – С. 6.
173. **Візитка** Чернівців на вулиці Коцюбинського : [історія вулиці] // Чернівці. – 2008. – 18 квіт. (№ 16). – С. 6.
174. **Вулиця** Вокзальна: [історія вулиці та заснув. залізн. вокзалу] // Чернівці. – 2008. – 8 серп. (№ 32). – С. 6.
175. **Вулиця** Лесі Українки // Чернівці. – 2008. – 11 лип. (№ 28). – С. 6.
176. **Вулиця** Ольги Кобилянської : [історія] // Чернівці. – 2008. – 5 груд. (№ 49). – С. 6 ; 12 груд. (№ 50). – С. 6.
177. **Вулиця** Ратушна // Чернівці. – 2008. – 3 жовт. (№ 40). – С. 8 ; 17 жовт. (№ 42). – С. 6.
178. **Вулиця** Університетська // Чернівці. – 2008. – 7 берез. (№ 10). – С. 6.
179. **Євангельсько-лютеранська** кірха на вулиці Єпископській // Чернівці. – 2008. – 28 берез. (№ 13). – С. 6.
180. **З історії** забудови м. Чернівці // Питання історії України : зб. наук. ст. – Чернівці : Технодрук, 2008. – Т. 11. – С. 76–81.
181. **Забудова** Чернівців і роль промислової школи у цьому процесі (друга половина XIX – початок XX ст.) // Чернівці в контексті урбаністичних процесів Центральної та Східної Європи XVIII-XX ст. : матер. міжнар. наук. конф. з нагоди 600-літнього ювілею першої писемної згадки Чернівців (6-7 трав. 2008 р.). – Чернівці : Зелена Буковина, 2008. – С. 88–100.
182. **Історія** чернівецьких євреїв в документах Державного архіву Чернівецької області : [виступ] // Chernovitz Yiddish language international centenary conference (Chernivtsi, aug. 18–22, 2008) : [програма]. – [Chernivtsi, 2008]. – С. 12.

183. **Народні** доми вулиці Панської : [м. Чернівці] // Чернівці. – 2008. – 15 серп. (№ 33). – С. 6.
184. **Передмістя** Чернівців: Роша, Монастирська, Клокучка, Калічанка : [історія] // Чернівці. – 2008. – 12 верес. (№ 37). – С. 6 ; 26 верес. (№ 39). – С. 6.
185. **Про фельдковичезнавство** і не тільки про нього: Неювілейні нотатки з публікацією архівного документа / Л. Ковалець, М. Никирса // Буковина. – 2008. – 11 січ. (№ 2). – С. 3.
186. **Серце моє** – Чернівці. Будинки-ювіляри 2008 року : [буклет] / підгот. М. Д. Никирса, авт. ідея Л. Щербанюк. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2008. – 16 с.
187. **Учительська** семінарія та будинок спілки лікарів на вулиці Стефанії : [історія вулиці, в нинішній час вул. М. Горького] // Чернівці. – 2008. – 9 трав. (№ 19). – С. 6.
188. **Чернівці**. Документальні нариси з історії вулиць і площ. – Чернівці : Золоті литаври, 2008. – 452 с.
189. **Шлях** довжиною два століття. Святкове видання до 200-літнього ювілею створення Чернівецької загальноосвітньої школи № 1 (1808–2008) / підгот. М. Г. Галузінська, Г. М. Гончаренко, В. І. Бабух, М. Д. Никирса, В. О. Процюк, В. І. Лазар, В. Г. Рушковська, І. В. Тивоняк, Л. Л. Харчевникова. – Чернівці : Прут, 2008. – 130 с.
190. **Franzengasse**, 11 поембруе, вул. 28 Червня // Чернівці. – 2008. – 11 січ. (№ 2). – С. 6.

2009

191. **Барвіста** Буковина. Горизонти цільового туризму / Бузинський М. Д., Никирса М. Д., Коржик В. П., Бучко Ж. І. – Чернівці : Прут, 2009. – 152 с.
192. **Будинки-ювіляри** 2008 року [Електронний ресурс] // Бібліотечно-інформаційний центр „Слово”. – Режим доступу : <http://www.bizslovo.org/content/index.php/ru/rizno-kolyorova-planeta/132-chernivci/235-budynky-yuvilyary.html>
193. **Вулиця** Семигородська : [нинішня частина вул. Головної (від гімназії № 2 до парку ім. Т. Шевченка)] // Чернівці. – 2009. – 27 лют. (№ 9). – С. 6 ; 13 берез. (№ 11). – С. 5.

194. **Вулиця** Трансильванії : [нинішня частина вул. Головної від парку Шевченка до Проспекту Незалежності у румун. період] // Чернівці. – 2009. – 10 квіт. (№ 16). – С. 6.
195. **Вулиця** Шевченка // Чернівці. – 2009. – 18 верес. (№ 38). – С. 6.
196. **Вулиця**, що веде до Великого Кучурова : [про нинішню вул. Червоноармійську] // Чернівці. – 2009. – 8 трав. (№ 19). – С. 6.
197. **Вулиця** Юрія Федьковича колись називалася Садовою // Чернівці. – 2009. – 24 лип. (№ 30). – С. 6 ; 31 лип. (№ 31). – С. 6.
198. **Забудова** Чернівців і роль промислової школи у цьому процесі (друга половина ХІХ – початок ХХ ст. // *І* : незалежний культурологічний часопис. – 2009. – Чис. 56 : Чернівці. – С. 124–135 ; Режим доступу : <http://www.ji.lviv.ua/n56texts/nykurs.htm>
199. **Історія** вулиці Івана Франка // Чернівці. – 2009. – 23 січ. (№ 4). – С. 6 ; 6 лют. (№ 6). – С. 6.
200. **Нові** документи з історії будівництва резиденції буковинських митрополитів // Матер. міжнар. наук. конф. „Меценат та культура громадського дарунку в Центральній Європі 19-20 століття” (Чернівці, Україна; Прага, Чехія). – Чернівці : Чернівецький національний університет, 2009. – С. 127–136.
201. **Новобудови** вулиці Головної // Чернівці. – 2009. – 12 черв. (№ 24). – С. 6.
202. **Новобудови** вулиці Червоноармійської // Чернівці. – 2009. – 5 черв. (№ 23). – С. 6.
203. **Православна** Свято-Вознесенська церква на міській Горечі // Погляд. – 2009. – 10 верес. (№ 36). – С. 18.
204. **Православний** храм на Горечі // Погляд. – 2009. – 30 лип. (№ 30). – С. 18 ; 27 серп. (№ 34). – С. 18.
205. **Православні** церкви передмість // Погляд. – 2009. – 12 листоп. (№ 45). – С. 18 ; 26 листоп. (№ 47). – С. 18.
206. **Резиденція** митрополитів Буковини та Далмації – перлина світу // Погляд. – 2009. – 30 лип. (№ 30). – С. 18.

207. **Розкішна** простота, вартістю півтора мільйона флоринів // Погляд. – 2009. – 30 лип. (№ 30). – С. 18 ; 6 серп. (№ 31). – С. 18.
208. **Свято-Миколаївська** церква, що на розі двох вулиць // Погляд. – 2009. – 15 жовт. (№ 41). – С. 18.
209. **Собор**, який постав завдяки митрополиту Євгенові Гакману // Погляд. – 2009. – 9 лип. (№ 27). – С. 20.
210. **Церква**, в якій бував гетьман : [церква Святого Миколая] // Погляд. – 2009. – 7 трав. (№ 18). – С. 17.
211. **Церква** Святої Параскеви // Погляд. – 2009. – 18 черв. (№ 24). – С. 17.
212. **Чернівці** : Історія і сучасність. (Ювілейне видання до 600-річчя першої писемної згадки про місто) : [кол. монографія] / В. М. Ботушанський, С. В. Біленкова, М. Д. Никирса О. В. Добржанський та ін. ; заг. ред. В. М. Ботушанського. – Чернівці : Зелена Буковина, 2009. – 586 с.

2010

213. **Архітектурні** перлини Чернівців. Залізничний вокзал // Погляд. – 2010. – 4 листоп. (№ 44). – С. 18 ; 18 листоп. (№ 46). – С. 18.
214. **Будинок-корабель**, або Шіфа // Погляд. – 2010. – 2 груд. (№ 48). – С. 18.
215. **Велика** синагога Чернівців // Погляд. – 2010. – 10 черв. (№ 23). – С. 18 ; 24 черв. (№ 25). – С. 18.
216. **Вірменсько-апостольська** церква на вул. Українській // Погляд. – 2010. – 11 берез. (№ 10). – С. 18 ; 23 берез. (№ 12) – С. 18.
217. **Вулиця** Буковинська // Чернівці. – 2010. – 11 берез. (№ 11). – С. 5 ; 18 берез. (№ 12). – С. 6.
218. **Євангельсько-лютеранська** церква // Погляд. – 2010. – 15 квіт. (№ 15). – С. 18 ; 29 квіт. (№ 17). – С. 18.
219. **Жіночий** монастир у Чернівцях // Погляд. – 2010. – 12 серп. (№ 32). – С. 18.
220. **Залізничний** вокзал // Погляд. – 2010. – 4 листоп. (№ 44). – С. 18 ; 18 листоп. (№ 46). – С. 18.

221. **Лікарняний** комплекс на околиці Чернівців : [історія вул. Мусорського, історія Чернів. крайової лікарні для душевнохворих (психлікарня)] // Чернівці. – 2010. – 3 черв. (№ 23). – С. 7.
222. **Обзор** документальных источников по истории евреев в фондах государственного архива Черновицкой области // Jews and slavs. Vol. 22. Yiddish – A Jewish National Language AT 100 : Proceedings of Chernowitz Yiddish language 2008 international centenary conference / ed. by Wolf Moskovich. – Київ : ДУХ І ЛІТЕРА, 2010. – С. 45–51.
223. **Остання** будівля доби Австрії : [Управління Міністерства внутрішніх справ України у Чернівецькій області] // Погляд. – 2010. – 23 груд. (№ 51). – С. 18.
224. **Передмістя** Чернівців : Калічанка // Толока. – 2010. – Жовт. (Спецвипуск). – С. 1 ; Буковина толерантна. – Режим доступу: <http://buktolerance.com.ua/?p=2653>
225. **Предтеча** буковинської україністики : [Клим Ганкевич / пошук матер. : О. С. Романець, Т. І. Антонова, М. Д. Никирса // Бабич Н. 15 не останніх із могікан: Педагоги і вчені Буковини другої половини ХІХ – початку ХХ століття : наук. нарис / Надія Бабич. – Чернівці : Букрек, 2010. – С. 37–45.
226. **Римо-католицький** храм Воздвиження Святого Хреста // Погляд. – 2010. – 14 січ. (№ 2). – С. 18 ; 21 січ. (№ 3). – С. 18.
227. **Серед** зниклих площ Чернівців і площа Фердинанда : [біля Червоноармійського базару, історія, архітектура] // Чернівці. – 2010. – 8 квіт. (№ 15). – С. 8–9 ; Старожитності та сучасність. – Режим доступу : <https://stepan53.livejournal.com/236263.html>
228. **Храм** Серця Ісуса // Погляд. – 2010. – 20 трав. (№ 20). – С. 18 ; 27 трав. (№ 21) – С. 18.
229. **Церква** Успіння Пресвятої Богородиці // Погляд. – 2010. – 4 лют. (№ 5). – С. 18 ; 25 лют. (№ 12) – С. 19.
230. **Чернівецький** храм // Погляд. – 2010. – 15 лип. (№ 8). – С. 18 ; 29 лип. (№ 30) – С. 18.

2011

231. **Дім з кришталевими** вікнами : (історія вілли на вул. Українській, 22) / [ідея проекту Л. І. Щербанюк ; авт. тексту : М. Д. Никирса, І. Мельник, І. Коротун, Л. Щербанюк ; фото: Т. Чайка, Д. Чернокоза]. – Чернівці : Місто, 2011. – 95 с.
232. **Крім** чернівецького, Фрідріх Зец спроектував 26 поштамтів імперії // Погляд. – 2011. – 20 січ. (№ 3). – С. 18.
233. **Найновіші** студії з історії забудови міста Чернівці (за матеріалами газет „Czernowitzer Zeitung” та „Bukowinaer Post”) // Наук. вісн. Чернів. ун-ту : зб. наук. пр. – Чернівці : ЧНУ, 2011. – Вип. 583/584 : Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. – С. 57–64.
234. **У Чернівцях** був власний Палац фінансів // Погляд. – 2011. – 5 січ. (№ 1). – С. 18.
235. **Чернівецька філармонія** // Погляд. – 2011. – 24 лют. (№ 8). – С. 18 ; 10 берез. (№ 10). – С. 18.
236. **Чернівецький поштамт** // Погляд. – 2011. – 20 січ. (№ 3). – С. 18 ; 10 лют. (№ 6). – С. 18.
237. **Чернівецький університет** // Погляд. – 2011. – 23 черв. (№ 25). – С. 18 ; 14 лип. (№ 28). – С. 18.
238. **Чернівецькі учительські семінарії** // Погляд. – 2011. – 7 квіт. (№ 14). – С. 18 ; 12 трав. (№ 19) – С. 18.
239. **Юрфак** будували для природничих інститутів // Погляд. – 2011. – 4 серп. (№ 31). – С. 18.

2012

240. **„Вперше у краї** роковини пам'яті великого Кобзаря відзначили саме тут” : [про церкву Св. Параскеви] // Чернівці. – 2012. – 1 берез. (№ 9). – С. 8.
241. **Справжній** архітектор Єврейського Дому – Юліус Бохнер : [про центральний Міський палац культури, Театральна пл., № 5] // Чернівці. – 2012. – 26 січ. (№ 4). – С. 7.

2013

242. **Будинок-корабель „Шіфа”** : [про історію будівництва будинку] // Чернівці. – 2013. – 6 черв. (№ 23). – С. 5.
243. **Краса і трагедія чернівецького храму Найсвятішого Серця** [Електронний ресурс] / Наталія Фещук // Credo дайджест. – Режим доступу : <https://credo.pro/2013/06/84757>

2014

244. **Будинок-корабель** // Міфи та легенди міста Чернівці / [авт. і упоряд. Наталія Шевченко. – Чернівці, 2014. – С. 5–7].
245. **Згадує** Марія Никирса : „...Зима. Лютий місяць...” // Севернюк Т. Щоб пам'ять почувала слова. Книга-сповідь перед часом / Т. А. Севернюк. – Чернівці : Букрек, 2014. – С. 287.
246. **Костел** з історією у два століття : [до 200-річчя освячення костелу Воздвиження Всечесного Хреста, що в Чернівцях] // Буковин. віче. – 2014. – 17 лип. (№ 29). – С. 2.
247. **„У кожного в житті є...”** // Севернюк Т. Щоб пам'ять почувала слова. Книга-сповідь перед часом / Т. А. Севернюк. – Чернівці : Букрек, 2014. – С. 236.

2015

248. **Відкрив** буковинцям дорогу для здобуття вищої освіти : [про відновлення пам'ятника першому ректору ЧНУ ім. Ю. Федьковича у Центральному парку ім. Т. Шевченка] // Чернівці. – 2015. – 2 лип. (№ 27). – С. 18.
249. **Він** був прикладом непохитного обов'язку : 25 липня минуло 200 років з дня народження першого автономного бургомистра Чернівців Якоба рицаря фон Петровича // Чернівці. – 2015. – 30 лип. (№ 31). – С. 18.
250. **Костел** у Садгорі діяв за Австрії та Румунії : [про історію римо-католического парафіяльного костелу Святого Михаїла] // Чернівці. – 2015. – 28 трав. (№ 22). – С. 18.
251. **„На всій Північній Буковині немає такої школи”** : [про те, як у Чернівцях будувалися шк. за румун. часів, зокрема,

навч. закл. № 30 по вул. О. Щербанюка] // Чернівці. – 2015. – 1 жовт. (№ 40). – С. 18.

2017

252. **Батько** міста Чернівці : [про бургомістра Чернівців Антона Кохановського] // Буковина. – 2017. – 3 листоп. (№ 46). – С. 3 ; 10 листоп. (№ 46). – С. 3 ; 17 листоп. (№ 47). – С. 3.
253. **Еріх** Кольбенгайер : повернення із забуття : [14 січ. минуло 165 р. від дня народження відомого науковця, будівничого і дослідника буковинських старожитностей] // Буковина. – 2017. – 20 січ. (№ 4). – С. 4.
254. **Розкішний** дім для музики : [140 років чернівецькому Музичному товариству] // Буковина. – 2017. – 8 груд. (№ 50). – С. 4 ; 15 груд. (№ 51). – С. 4 ; 22 груд. (№ 52). – С. 4.
255. **Штрихи** до портрета Антона Кохановського (до 200-річчя від дня народження) // Вісник Центру буковинознавства : зб. наук. пр. наук.-досл. Центру буковинознавства Чернів. нац. ун-ту ім. Юрія Федьковича. – Чернівці : Технодрук, 2017. – Т. 1. – С. 50–56.
256. **Karolina** street and the family of a magistrate counsellor Julius Kiesler // Architectural Studies. Архітектурні дослідження. – 2017. – VOL. 3, № 2. – S. 89–92.
257. **Ojciec** miasta Czerniowce. Do 200-lecia od dnia urodzenia Antoniego Kochanowskiego // Gaseta polska Bukowiny. – 2017. – Paźdz. (Nr 126). – S. 5 ; List. (Nr 127). – С. 5.

2018

258. **Наші** Чернівці : інтерактивний путівник / М. Никирса, А. Серікова. – Чернівці : Букрек, 2018. – 48 с.
259. **„...Призначити** йому краєву підмогу” : [завдяки Буковинському сейму побачило світ зібрання творів Юрія Федьковича, видане Науковим товариством імені Т. Шевченка у Львові] // „Просвіта” на Буковині : історія і

- сучасність / упоряд. Володимир Михайловський. – Чернівці : Буковина, 2018. – С. 212–213.
260. **Цікаві факти** / за матер. розповідей М. Никирси // Молодий буковинець. – 2018. – 23 серп. (№ 67). – Дод. „Місто”. – С. 6.
261. **Цікаві факти** / викор. матер. з кн. М. Никирси „Чернівці. Документальні нариси з історії вулиць і площ” // Молодий буковинець. – 2018. – 27 груд. (№ 103). – Дод. „Місто”. – С. 6.

2019

262. **Феноменальне** краєзнавче дослідження Еріха Кольбенгаєра // Взори вишивок домашнього промислу на Буковині / зібрав, нарисував і обробив інженер Еріх Кольбенгаєр. – Чернівці : Буковина, 2019. – С. 5–8.
263. **Мількович** Володимир // Енциклопедія сучасної України. – Київ, 2019. – Т. 21. – С. 45.

Без року

264. **Проблемы** жизни Буковинских евреев на страницах газеты „Ostjudische Zeitung” // История евреев в Центральной и Восточной Европе. Региональные исследования. История еврейских общин : тез. док. Одиннадц. ежегод. междунар. конф. по иудаике. – [Б. и., Б. г.]. – С. 18–20.

1. 2. ПЕРЕКЛАДИ

265. **Буковинський** крайовий сейм : підкорити інтереси окремої особи суспільному благу... / [пер.: М. Никирса, Н. Масян] // Буковинське віче. – 2001. – 7 квіт. (№ 27). – С. 2.
266. **Грамота** австрійського цісаря Франца Йосифа про відкриття Чернівецького університету / пер. та публ. М. Д. Никирси // Буковинське віче. – 1995. – 4 жовт. (№ 70). – С. 2 : фото.
267. **Дума** про українську школу : [160 років від дня народження Ю. Федьковича] // Буковинське віче. – 1994. – 3 серп. (№ 57). – С. 3.
268. **Касснер С.** [Уривок зі статті про концерт співака Йозефа Шмідта у вересні 1933 р. у Чернівцях] // Сіті інфо. – 2004. – 15 берез. – С. 9.
269. **Кобилянська О. Ю.** Нотатки літератки // Кобилянська О. Ю. Зібрання творів : у 10 т. Т. 2. Новели. Оповідання. Поезії в прозі / упор. В. І. Антофійчук, С. Д. Кирилюк, Я. Б. Мельничук ; пер.: М. Никирса, П. Рихло ; розшифр. рукопису М. Никирси, Райнгорда фон Льовеніха ; прим.: В. І. Антофійчук, С. Д. Кирилюк. – Чернівці : Букрек, 2014. – С. 377–408.
270. **Маковей О.** Житєпис Осипа Юрія Гординського-Федьковича / за ред. Б. І. Мельничука, Л. М. Ковалець, О. В. Добржанського, К. М. Лук'янюка ; пер. іншомовних текстів М. Никирси. – Чернівці : Золоті литаври, 2005. – 432 с.

РОЗДІЛ II.
ПУБЛІКАЦІЇ ПРО ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНІСТЬ
М. Д. НИКИРСИ

2.1. Статті з друкованих та інтернет-видань

271. **Анастасія Серікова** і **Марія Никирса** представили у Ратуші новий путівник „Наші Чернівці” [Електронний ресурс] // BukNews. – Режим доступу: <http://buknews.com.ua/page/anastasiia-sierikova-i-mariia-nykursya-predstavlyu-u-ratushi-novyi-putivnyk-nashi-chernivtsi.html>
272. **Бабух В.** Про що розповів старий пергамент / Василь Бабух // Чернівці. – 2004. – 6 серп. (№ 32). – С. 15.
273. **Бабюк О.** Туристична Буковина – 2018 / Оксана Бабюк // Буковинський журнал. – 2019. – № 1. – С. 223–248. (М. Никирса – С. 228, 229, 246, 248).
274. **Бібліотекарі** – у Крим // Версії. – 2007. – 30 берез. (№ 13). – С. 2.
275. **Біленкова С. В.** Архітектура Чернівців XIX – першої половини XX століття / Світлана Вікторівна Біленкова. – Чернівці : Букрек, 2009. – 427 с. : іл. (М. Никирса – С. 105, 394, 403).
276. **Будинки** крайового міста Чернівці / стор. підгот. О. Росинська // Свобода слова. – 2008. – 3 квіт. (ч. 13). – С. 18.
277. **Будна Н.** „Ні золота, ні коштовностей ми не знайшли” : [науковці та дигери не виявили легендарних ходів у Чернівцях] / Н. Будна // Молодий буковинець. – 2013. – 21 лют. (№ 21). – Дод. „Місто”. – С. 6. (згадується М. Никирса).
278. **Будна Н.** „Створити парк скульптур” : [історія пам'ятника "Мати Австрія", який стояв на нинішній Соборній площі до 1919 р.] / Надія Будна ; [викор. матер. М. Никирси] // Молодий буковинець. – 2017. – 2 листоп. (№ 87). – Дод. „Місто”. – С. 3.
279. **Будна Н.** „Робота збіглася з моїм захопленням” : [відома дослідниця міста Марія Никирса відсвяткувала 65-річний

- ювілей] // Молодий буковинець. – 2014. – 19 черв. (№ 67). – С. 6.
280. **Будна Н.** „Хочу розповісти історичну правду про місто”. Марія Никирса понад 30 років збирала матеріали про Чернівці / Надія Будна // Молодий буковинець.– 2012. – 27 груд. (№ 147). – Дод. „Місто”. – С. 7.
281. **Будна Н.** Власники кав'ярні „Габсбург” вчилися в Європі : [про будівлі, де розміщувалися розважальні заклади, ресторани, за австрійського періоду у Чернівцях] / Надія Будна ; [за матер. розповідей М. Никирси] // Молодий буковинець. – 2017. – 11 трав. (№ 37). – Дод. „Місто”. – С. 6.
282. **Будна Н.** Показували і Чапліна, і вестерни : [кіно стало модною розвагою для містян від початку ХХ ст.] / Надія Будна ; [за матер. дослідниці М. Никирси] // Молодий буковинець. – 2017. – 29 черв. (№ 50). – Дод. „Місто”. – С. 6.
283. **Будна Н.** Робили цукор із кленового соку та модні кахлі : [історія м. Чернівці 18-19 ст.] / Н. Будна ; [за матер. М. Никирси] // Молодий буковинець. – 2012. – 5 квіт. (№ 37). – Дод. „Місто”. – С. 8.
284. **Будна Н.** Саджанці звозили з усієї Європи : [Ботанічний сад ЧНУ заклали 140 років тому] / Надія Будна ; [за матер. розповідей М. Никирси] // Молодий буковинець. – 2017. – 1 черв. (№ 43). – Дод. „Місто”. – С. 6.
285. **Будна Н.** Цікавинки / викор. матер. інтерактивного путівника „Наші Чернівці” (авт. текстів: М. Никирса, А. Серікова) // Молодий буковинець. – 2018. – 19 квіт. (№ 31). – Дод. „Місто”. – С. 6.
286. **Будна Н.** Цікаві факти : [з розповідей дослідниці М. Никирси] / Н. Будна // Молодий буковинець. – 2018. – 12 лип. (№ 58). – Дод. „Місто”. – С. 6.
287. **В ній** плекалось рідне слово, в ній надія на обнову. 175-річчю середньої загальноосвітньої школи № 2 ім. Ю. Федьковича присвячується / авт. упоряд. Т. В. Стойка, Г. С. Олійник. – Чернівці : Зелена Буковина, 2003 – 54 с. : іл. (М. Никирса – С. 4, 5, 9, 19, 54).

288. **Великокучурівські** церкви / упоряд. Іван Халус. – Чернівці : Друк Арт, 2019. – 184 с. : іл.
289. **Визначили** кращого читача : [у науковій бібліотеці ЧНУ вперше відбулося нагородження конкурсу „Кращий читач 2018 року”] // Університетський вісник. – 2019. – № 1. – С. 25.
290. **Вишнева О.** Історія вулиць та їхніх жителів : (історія вулиці А. Добрянського, авторська програма М. Никирси) / О. Вишнева, Г. Скрипник // Університетський вісник. – 2007. – № 1. – С. 6.
291. **Відзначені** медаллю „На славу Чернівців” // Свобода слова. – 2008. – 18 верес. (ч. 36). – С. 2.
292. **Вулиця**, де жили і корчмарі, і художники : [у публікації використані матеріали Марії Никирси] // Молодий буковинець. – 2014. – 9 серп. (№ 123). – С. 8.
293. **Гулін Я.** Апостол просвіти / Ярослав Орестович Гулін. – Чернівці : Золоті литаври, 2000. – 51 с. (М. Никирса – С. 3).
294. **10 червня** – 60 років від дня народження філолога, краєзнавця, архівіста Марії Никирси (1949) // Пам'ятаймо! (Знаменні та пам'ятні дати Буковини в 2009 році) : бібліогр. покажч. / Чернів. обл. універс. наук. б-ка ім. Михайла Івасюка ; [авт.-уклад.: О. О. Гаврилюк, Ю. В. Боганюк]. – Чернівці : Книги-XXI, 2008. – С. 151–154.
295. **Дослідниця** Чернівців [Електронний ресурс] // Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. – Режим доступу : [http://www.chnu.cv.ua/index.php?page=ua/news&data\[5012\]\[id\]=11374](http://www.chnu.cv.ua/index.php?page=ua/news&data[5012][id]=11374)
296. **Драчковська О.** Консерваторію рятували всім містом. Вуз, який працював у Чернівцях за Румунії, мало не закрили через безгрошів'я / О. Драчковська // Молодий буковинець. – 2006. – 9 листоп. (№ 130). – С. 9.
297. **Заполовський В.** Буковина в останній війні Австро-Угорщини / Володимир Заполовський. – Чернівці : Золоті литаври, 2003. – 242 с. : іл. (М. Никирса – С. 8).

298. **Ігор Піддубний**, Віталій Семешкін та Марія Никирса – кращі читачі Наукової бібліотеки ЧНУ ім. Ю. Федьковича [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://buknews.com.ua/page/ihor-piddubnyi-vitalii-semeshkin-ta-mariia-nykursa-krashchi-chytachi-naukovoi-biblioteku-chnu-im-yu-fedkovycha.html>
299. **Історія** однієї споруди : [про презентацію кн. „Дім з кришталевиими вікнами”, авт. М. Никирса, в б-ці ім. А. Добрянського / ст. підгот. О. Росинська] // Свобода слова. – 2011. – 13 жовт. (ч. 41). – С. 17.
300. **Книжковий** дарунок від Марії Никирси [Електронний ресурс] // Муніципальна бібліотека ім. А. Добрянського. – Режим доступу : <http://www.dobrabilioteka.cv.ua/ua/news?id=349415>
301. **Кожна** жінка відкривала скриню... Книга побачила світ у цісарській друкарні у Відні : [про книгу Еріха Кольбенгаєра „Взори вишивок домашнього промислу на Буковині”, яку дослідила М. Никирса / розмову запис. Н. Фещук] // Чернівці. – 2017. – 16 лют. (№ 6). – С. 11.
302. **Козак К.** Краєзнавство Буковини : для використання в школах і для самоосвіти / Корнелій Козак, Едуард Фішер. – Чернівці : Золоті литаври, 2006. – 208 с. (М. Никирса – С. 208).
303. **Костянтин** Томащук: повернення у славі в Чернівці / укл.: Тамара Марусик, Світлана Герегова. – Чернівці : Букрек, 2016. – 238 с. (М. Никирса – С. 10).
304. **Кривошапова С.** Від чистого вогню : [про книгу Тамари Севернюк „Щоб пам'ять почула слова”. Згадується М. Никирса] / Стелла Кривошапова // Слово Просвіти. – 2018. – 26 лип.-1 серп. (№ 30). – С. 12.
305. **Криган О.** Никирса Марія Дмитрівна / Олена Криган // Українські архівісти (XIX–XX ст.) : біобібліогр. довід. / Держкомархів України. УНДІАСД ; упоряд.: І. Б. Матяш (кер.), С. Л. Зворський, Л. Ф. Приходько та ін. – Київ, 2007. – С. 438–440.
306. **Лисенко Л.** Всі дороги ведуть... / Л. Лисенко // Погляд. – 2006. – 28 квіт. (№ 33). – С. 4.

307. **Май фацу**, Штефане... // Чернівці. – 2008. – 8 серп. (№ 32). – С. 13.
308. **Максимюк О.** 100 років тому готелі в Чернівцях мали свої конюшні [Електронний ресурс] / Ольга Максимюк ; викор. матер. з кн. М. Никирси „Чернівці. Документальні нариси з історії вулиць і площ” // Погляд. – Режим доступу : <https://pogliad.ua/news/life/history/100-rokiv-tomu-goteli-u-chernivcuah-mali-svoyi-konyushni-145630> ; Українська правда. – Режим доступу : <https://forum.prawda.com.ua/index.php?topic=834594.0>
309. **Максимюк О.** Як змінювалися назви вулиць у Чернівцях. Ч. I : [згадується М. Д. Никирса] / Ольга Максимюк // Погляд. – 2014. – 1 листоп. (№ 47) – С. 4.
310. **Максимюк О.** Як змінювалися назви вулиць у Чернівцях. Ч. II : [згадується М. Д. Никирса] / Ольга Максимюк // Погляд. – 2014. – 17 листоп. (№ 50) – С. 4.
311. **[Марія Дмитрівна Никирса** – архівіст, краєзнавець, дослідник історії вулиць міста Чернівці] // Чернівці. – 2006. – 3 берез. (№ 9). – С. 1.
312. **Марусик Т.** Архітектурне диво Чернівців = Architectural Miracle of Chernivtsi / Тамара Марусик, Ірина Коротун. – Чернівці : Букрек, 2019. – 323 с. (М. Никирса – С. 5, 7, 23, 278, 280).
313. **Масан О.** Владика Євген (Гакман) – визначний діяч православної Церкви на Буковині в ХІХ столітті. Нарис життя і діяльності / Олександр Миколайович Масан. – Чернівці : Місто, 1999. – 75 с. : портр. (М. Никирса – С. 75).
314. **Масан О.** Невідомі документи з історії Буковини / О. Масан // Чернівці. – 1991. – 23 лют. (№ 9). – С. 5.
315. **Масан О.** Чернівці 1408-1998 / Олександр Масан, Ігор Чеховський. – Чернівці : Місто, 1998. – 213 с. (М. Никирса – С. 76, 211).
316. **Масан О.** Шануймо людей безкорисливих : [згадується М. Д. Никирса] / Олександр Масан // Час. – 1990. – 5 жовт. – С. 4.
317. **Мельник І.** Czernowitz: історичні вулиці, будинки та видатні особистості / Ігор Мельник, Леся Щербанюк, Олег

- Любківський. – Чернівці : Друк Арт, 2015. – 415 с. : іл. (М. Никирса – С. 97, 113, 260, 332, 335, 382, 416).
318. **Мироник О.** Від Ринкової до Центральної – ціла історія / О. Мироник // Доба. – 2006. – 20 квіт. (ч. 16). – С. 4.
319. **„Місто на схилах у сукні зеленій ”.** Як жили євреї у Чернівцях за румунських часів? : історики Даніел Гренчук і Марія Никирса розповіли на „Громадському радіо” про політичні та повсякденні виміри життя міжвоєнних Чернівців [Електронний ресурс] // Українська асоціація юдаїки. – Режим доступу : <http://uajs.org.ua/uk/news/misto-na-shilah-u-sukni-zelenii-ak-zili-evrei-u-chernivcah-zarumunskih-casiv>
320. **Міщенко І. І.** Євзєбій Ліпецький. Митець і особистість / Ірина Іванівна Міщенко. – Чернівці : Місто, 2004. – 79 с. : іл. (М. Никирса – С. 4).
321. **Муніципальна** бібліотека переймає польський досвід // Молодий буковинець. – 2007. – 18 жовт. (№ 117). – Дод. „Місто”. – С. 3.
322. **На побачення** з минулим / підгот. О. Росинська // Свобода слова. – 2007. – 26 квіт. (ч. 17). – С. 18.
323. **Нагороджено** перших лауреатів муніципальної відзнаки імені Антона Кохановського [Електронний ресурс] // Чернівецька міська рада. – Режим доступу : <http://chernivtsy.eu/portal/4/nagorodzheni-pershyyh-laureativ-munitsypalnoyi-vidznaky-imeni-antona-kohanovskogo-75264.html>
324. **Найдавніша** околиця міста Калічанка : [історична довідка про передмістя Чернівців: Рошу, Монастирську, Клокучку, Калічанку, Горечу, Цецино] / підгот. Надія Будна за матер. з кн. М. Никирси „Чернівці. Документальні нариси з історії вулиць і площ” // Молодий буковинець. – 2018. – 5 лип. (№ 53). – Дод. „Місто”. – С. 6.
325. **Никирса Марія Дмитрівна** // Українські архівісти : бібліогр. довід. 1970—1990 рр. – Київ : Держ. ком. архівів і укр. наук.-досл. ін.-т архів. справи та документознавства, 2003. – Вип. 3. – С. 284.

326. **Никирса Марія Дмитрівна** [Електронний ресурс] // Вікіпедія. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Никирса_Марія_Дмитрівна
327. **Ножак О.** Historia est magistra vitae // Університетський вісник. – 2006. – № 5/6. – С. 18.
328. **О, Чернівці!** Оаза дивини... // Свобода слова. – 2006. – 26 жовт. (№ 42). – С. 18.
329. **Огородник М.** Площа Австрії : Ретроспектива : [з нагоди 600-річчя Чернівців архівіст, наук. співроб. Чернів. нац. ун-ту ім. Ю. Федьковича М. Д. Никирса заснув. авт. проект „Історія міста та її жителів”] / М. Огородник // Буковинське віче. – 2006. – 26 лип. (№ 57). – С. 1, 3.
330. **Особові фонди і колекції Державного архіву Чернівецької області** : довідник / авт.-упоряд.: Г. Ринжук, А. Авдєєв. – Чернівці, 2017. – 154 с. (М. Никирса – С. 9).
331. **Панянки** – з діамантами, чоловіки – у костюмах : [про заснування Польського народного дому – 1 лют. 1902 р. (115 р.) по вул. Панській, 40 / підгот. Н. Будна за матер. кн. М. Никирси „Чернівці. Документальні нариси з історії вулиць і площ”] // Молодий буковинець. – 2017. – 2 лют. (№ 9). – Дод. „Місто”. – С. 7.
332. **Пауль Пшенічка**, Михайло Гнатюк та Марія Никирса стануть почесними громадянами міста Чернівці [Електронний ресурс] // Інформаційне агентство АСС. – Режим доступу : <https://acc.cv.ua/news/chernivtsi/paul-pshenichka-mihaylo-gnatyuk-ta-mariya-nikirsa-stanut-pochesnimi-gromadyanami-mista-chernivci-36528> ; <https://karpaty.news/chernivecka-oblast/chernivci/paul-pshenichka-mihaylo-gnatyuk-ta-mariya-nikirsa-stanut-pochesnimi-gromadyanami-mista-chernivci>
333. **Пожарук Н.** Перша ластівка : [про видання „Дім з кришталевими вікнами, або історія вілли на вулиці Українській, 22”, одним із творців якого є М. Никирса] / Н. Пожарук // Чернівці. – 2011. – 13 жовт. (№ 42). – С. 3.
334. **Присутність** минулого або повернуті імена. Про що розповідають інформаційні дошки на архітектурних пам'ятках : [розмова з архівістом, краєзнавцем, перекладачем, науковцем, автором книг про Чернівці

- / вела Наталя Синицька] // Чернівці. – 2019. – 2 трав. (№ 18). – С. 4.
335. **Програма** Марії Никирси – переможець Всеукраїнського конкурсу // Чернівці. – 2007. – 13 квіт. (№ 15) – С. 4.
336. **Проект** Муніципальної бібліотеки переміг у конкурсі // Молодий буковинець. – 2007. – 29 берез. (№ 34). – Дод. „Чернівці”. – С. 1.
337. **Росинська О.** А було колись... за Франца Йосифа : [авт. програма М. Никирси та Л. Щербанюк про Чернівецьку давнину] / Олена Росинська // Свобода слова. – 2012. – 11 жовт. (ч. 49). – С. 4.
338. **Сандуляк Т.** Турецьку криницю зруйнували люди / Т. Сандуляк // Погляд. – 2007. – 27 квіт. (№ 31). – С. 2.
339. **Світ** побачило фундаментальне видання про Чернівці : [його автор – відома дослідниця М. Никирса] // Чернівці. – 2013. – 10 січ. (№ 2). – С. 4.
340. **Стринадко І.** Вижницька православна громада / Ілля Стринадко. – Вижниця : Черемош, 2017. – 519 с. (М. Никирса – С. 2).
341. **Стринадко І.** Карапчів над Черемошем / Ілля Стринадко. – Вижниця : Черемош, 2003. – 256 с. (М. Никирса – С. 6).
342. **Троє чернівчан** отримують звання „Почесний громадянин Чернівців” [Електронний ресурс] // Шпальта. – Режим доступу : <https://shpalta.media/2018/09/27/troye-chernivchan-otrimayut-zvannya-pochesnij-gromadyanin-chernivciv/>
343. **У кав'ярні** „Габсбург” був читальний зал, а в Ратуші – помешкання бургомістра / підгот. В. Чорней, фото Т. Чайки // Молодий буковинець. – 2008. – 24 квіт. (№ 47). – Дод. „Місто”. – С. 4–5.
344. **У Науковій** бібліотеці ЧНУ визначили кращого читача : [Ігор Піддубний, Віталій Семешкін, Марія Никирса] [Електронний ресурс] // Сайт ЧНУ. – Режим доступу : [http://chnu.cv.ua/index.php?page=ua/news/archive&data\[5013\]\[news_id\]=10581](http://chnu.cv.ua/index.php?page=ua/news/archive&data[5013][news_id]=10581).
345. **У Науковій** бібліотеці ЧНУ вперше обрали кращих читачів : [Ігор Піддубний, Віталій Семешкін, Марія Никирса] [Електронний ресурс] // Інформаційне агентство

АСС. – Режим доступу : <https://acc.cv.ua/news/chernivtsi/u-naukoviy-biblioteci-chnu-vpershe-obrali-kraschih-chitachiv-foto-41918>.

346. **У Чернівцях** презентували майже 7-кілограмову книжку : [про альбом Еріха Кольбенгаєра „Взори вишивок домашнього промислу на Буковині”] [Електронний ресурс] // Молодий буковинець. – 2019. – 2 груд. – Режим доступу : https://molbuk.ua/chernovtsy_news/187064-u-chernivtsyakh-prezentuvaly-mayzhe-7-kilogramovu-knyzhku-foto.html
347. **У Чернівцях** презентували путівник „Наші Чернівці”. В путівнику поєднані історичні факти та літературні тексти [Електронний ресурс] // Weche. – Режим доступу : https://weche.info/blog/pro-golovne-1/post/u-chernivtsiakh-prezentuvali-putivnik-nashi-chernivtsi-4735#blog_content
348. **Фещук Н.** „Від садиби до садиби віднаходив зразки вишивок”. Так сто років тому писали газети про книжку „Взори вишивок домашнього промислу на Буковині” Еріха Кольбенгаєра : [архівістка, дослідниця м. Чернівці М. Никирса розповіла про унікальне] // Молодий буковинець. – 2019. – 29-30 листоп. (№ 98). – С. 12.
349. **Фещук Н.** „Серед героїв Крут був і хлопець з Буковини”. У Чернівцях перейменували бульвар Героїв Сталінграда на бульвар Героїв Крут. А вулицю маршала Жукова – на вулицю Михайла Ткача, уродженця Буковини, автора славнозвісної „Марічки” / Наталія Фещук ; викор. матер. розповіді М. Никирси [Електронний ресурс] // Zbruc̆. – Режим доступу : <https://zbruc.eu/node/48593>
350. **Фещук Н.** Екскурсія містом – з новим путівником : [у ратуші презентували інтерактивне видання „Наші Чернівці”] / Наталія Фещук // Чернівці. – 2018. – 26 квіт. (№ 17). – С. 11.
351. **Халаїм С.** Справи архівні / Сергій Халаїм // Буковинське віче. – 1993. – 16 черв. (№ 55). – С. 3.
352. **„Хочу повернути місту справжню історію”. Дослідниця і архівістка міста Марія Никирса відзначила 70-літній ювілей** : [інтерв'ю з М. Никирсою / вела Н. Будна]

- // Молодий буковинець. – 2019. – 14-20 черв. (№ 50). – Дод. „Місто”. – С. 4.
353. **Хрещена** мама чернівецьких істориків : [про Марію Дмитрівну Никирсу] // Погляд. – 2007. – 21 груд. (№ 96). – С. 7.
354. **Чайка О.** Друге народження альбому : [про альбом Еріха Кольбенгаєра „Взори вишивок домашнього промислу на Буковині”] [Електронний ресурс] / Олена Чайка // Учбово-методичний центр культури Буковини. – Режим доступу : <http://bukcentre.cv.ua/index.php/novini-z-rajoniv/m-chernivtsi/4210-druhe-narodzhennya-albomu.html>
355. **Чайка О.** Колективний мистецький проект виставки „Вишиваний дивотвір”-2017 [Електронний ресурс] / Олена Чайка // БукІнфо. – Режим доступу : <https://www.bukinfo.com.ua/print?lid=99964>
356. **Чернівецька** обласна організація [Національної спілки краєзнавців України] [Електронний ресурс] // Національна спілка краєзнавців України. – Режим доступ : http://nsku.org.ua/?page_id=7260
357. **Чернівецький** національний університет імені Юрія Федьковича. Імена славних сучасників / авт.-упоряд.: Н. Струк, О. Матвійчук. – Київ : Світ Успіху, 2005. – 288 с. : ілюстр. (М. Никирса – С. 288).
358. **Черняк Л.** „Наші Чернівці” : лірично-історично й інтерактивно : [про презентацію інтерактивного путівника „Наші Чернівці”] / Людмила Черняк // Буковина. – 2018. – 4 трав. (№ 18). – С. 4.
359. **Черняк Л.** „Щоденної наснаги і доларів бесаги”. Такими були святкові побажання журналістам, які зібралися в редакційній світлиці „Буковина” : [про нагородження М. Д. Никирси дипломом „Кращі публікації року” серед позаштатних авторів] / Людмила Черняк // Буковина. – 2018. – 8 черв. (№ 23). – С. 3.
360. **Черняк Л.** На ярмарку ідей / Л. Черняк // Буковина. – 2007. – 11 квіт. (№ 28). – С. 3.
361. **Читачі** бувають різні. Наукова бібліотека ЧНУ визначила найкращих: [Гор Піддубний, Віталій Семешкін, Марія Никирса] [Електронний ресурс] // Погляд. – Режим

доступу : <http://versii.cv.ua/kultura/chytachi-buvayut-rizni-naukova-biblioteka-chnu-vyznachyla-najkrashhyh/48990.html>.

362. **Чорней В.** „Це історія вілли з кришталевими вікнами...”. У будинку на вулиці Українській, 22 жили найповажніші чернівчани : [про дослідження будинку М. Никирсою] / Валерія Чорней // Молодий буковинець. – 2011. – 13 жовт. (№ 50). – Дод. „Місто”. – С. 7.
363. **Чорней В.** Книги з історії міста ніхто не видає : [згадується М. Никирса] / Віталій Чорней // Молодий буковинець. – 2014. – 18 груд. (№ 121). – Дод. „Місто”. – С. 4.
364. **Шарп К.** Сучасність минулого в урбаністичному просторі Чернівці-Інсбрук / Курт Шарп, Гунда Барт-Скалмані. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2019. – 403 с. (М. Никирса – С. 315, 316).
365. **Шилюк Л.** Пам'ять на віки. Презентація справжнього скарбу Буковини : [про альбом Еріха Кольбенгаєра „Взори вишивок домашнього промислу на Буковині”] [Електронний ресурс] / Люба Шилюк // БукІнфо. – 2019. – 1 груд. – Режим доступу : <https://www.bukinfo.com.ua/show/news?lid=117612>
366. **Шупеня-Цуркан Г.** Архівіст проживає не одне життя... Люди і долі з документів, що століттями зберігаються на полицях, не байдужі для фахівців / Галина Шупеня-Цуркан // Погляд. – 2005. – 3 черв. (№ 43). – С. 15.
367. **Янушевська А.** Друге народження альбому Еріха Кольбенгаєра у Чернівцях [Електронний ресурс] / Анна Янушевська // Буковина. – 2019. – 28 листоп. – Режим доступу : <http://buknews.com.ua/page/druhe-narodgennia-albomu-erikha-kolbenhaiera-u-chernivtsiakh.html>
368. **Cernăuți** Arhitectură Europeană Arhitectură Românească = Chernivtsi European Architecture 1860-1940 / Carabela Octavian, Michaela Criticos, Aurelia Carpov, Irina Korotun, Dragoș Olaru. – București, 2018. – 200 с. (М. Никирса – С. 37, 80).
369. **Cernauti** Str. Postei [Електронний ресурс] // Gr_Czernowitz. – Режим доступу : <https://gr-czernowitz.livejournal.com/3653236.html>

2.2. БІБЛІОГРАФІЯ БІБЛІОГРАФІЇ

370. **Анатолій Добрянський** : бібліогр. покажч. / М-во освіти і науки України, Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича, Наук. б-ка ; [уклад.: Мурашевич Т. Д., Загородна Н. М. ; наук. ред. та авт. вступ. ст. Мельничук Б. І.]. – Чернівці : ЧНУ, 2014. – 107 с. : ілюстр. – (Серія „Вчені Чернівецького університету”). – (М. Никирса, № 319, 497).
371. **Буковина** : краєзнав. бібліогр. покажч. літ. про Чернів. обл. за 1991 (з 25 серпня)-1992 рр.) / Чернів. держ. обл. наук. б-ка ; уклад. В. В. Біретто [та ін.]. – Чернівці, 1995. – 196 с. – (М. Никирса, № 154, 550, 2511).
372. **Буковина** : краєзнав. бібліогр. покажч. л-ри про Чернівець. обл. за 1998-1999 рр. / Чернівець. обл. універсал. наук. б-ка ім. М. Івасюка ; підгот.: В. В. Біретто, М. М. Довгань. – Чернівці : Золоті литаври, 2002. – 339 с. – (М. Никирса, № 2984, 3001, 3121, 3598, 3736).
373. **Буковина** : краєзнав. бібліогр. покажч. л-ри про Чернів. обл. за 2001 р. / Чернів. обл. універс. наук. б-ка ім. Михайла Івасюка ; [підгот. В. В. Біретто ; ред. І. В. Рудько]. – Чернівці, 2004. – 494 с. – (М. Никирса, № 645, 904, 4220, 4513, 4658).
374. **Буковина** : краєзнав. бібліогр. покажч. л-ри про Чернів. обл. за 2000 рік / Чернів. обл. універс. наук. б-ка ім. М. Івасюка ; підгот.: В. В. Біретто, Л. І. Щербанюк. – Чернівці, 2004. – 368 с. – (М. Никирса, № 580, 650, 2987, 3403).
375. **Літопис краю** : бібліогр. покажч. / Упр. культури Чернів. облдержадмін., Чернів. обл. універс. наук. б-ка ім. Михайла Івасюка ; [авт.-уклад. О. Гаврилюк ; ред. М. Довгань]. – Чернівці, 2015. – 278 с. : 24 с. іл. – (М. Никирса, № 140, 311, 936-937, 1461, 1477, 1825, 2337-2345).
376. **Ольга Кобилянська** : до 150-ї річниці з дня народж. : бібліогр. покажч. : з фондів Наук. б-ки Чернів. нац. ун-ту ім. Юрія Федьковича / М-во освіти і науки України, Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича, Наук. б-ка ; [уклад.: Н. І. Горюнова, В. І. Ткач, Н. І. Ткач,

Н. М. Загородна за участю М. П. Дячук ; наук. ред. Я. Б. Мельничук]. – Чернівці : ЧНУ, 2015. – 439 с. : ілюстр., 1 арк. портр. – (Серія „Буковина”). – (М. Никирса, № 1235, 2504, 2534).

377. **Ольга Кобилянська** (1863-1942) : до 150-річчя від дня народж. : біобібліогр. покажч. / Упр. культури Чернів. облдержадмін., Чернів. обл. універс. наук. б-ка ім. Михайла Івасюка, Чернів. літ.-меморіал. музей Ольги Кобилянської ; [авт.-уклад.: Алла Лупан, Олександра Гаврилюк, Іванна Рудько ; ред. Марія Довгань]. – Чернівці, 2013. – 364 с. : 8 с. іл. – (М. Никирса, № 2472, 2686-2687, 2694-2695).
378. **Радянська Буковина** : краєзнав. бібліогр. покажч. літ. про Чернів. обл. за 1983-1984 рр. / Чернів. держ. обл. наук. б-ка ; [уклад. М. М. Молдован]. – Чернівці, 1987. – 240 с. – (М. Никирса, № 2562, 2836).
379. **Радянська Буковина** : краєзнав. бібліогр. покажч. літ. про Чернів. обл. за 1985-1986 рр. / Чернів. держ. обл. наук. б-ка ; [уклад.: М. М. Молдован, Г. О. Стецька]. – Чернівці, 1988. – 228 с. – (М. Никирса, № 1942, 2440, 2452, 2457).
380. **Радянська Буковина. 1977** : бібліогр. покажч. літ. про Чернів. обл. за 1977 рік / Чернів. держ. обл. наук. б-ка ; Чернів. держ. обл. архів / [уклад.: Р. Г. Гінзбург, Л. О. Милохіна, М. М. Молдован]. – Чернівці, 1980. – 155 с. – (М. Никирса, № 1435).
381. **Радянська Буковина** : бібліогр. покажч. літ. про Чернів. обл. за 1978 рік / Чернів. держ. обл. наук. б-ка ; Держ. архів Чернів. обл. / [уклад.: Р. Г. Гінзбург, Л. О. Милохіна, М. М. Молдован]. – Чернівці : Облполіграфвидав, 1981. – 162 с. – (М. Никирса, № 1517).
382. **Радянська Буковина** : краєзнав. бібліогр. покажч. літ. про Чернів. обл. за 1989 р. / Чернів. держ. обл. наук. б-ка ; [уклад.: Р. Г. Гінзбург, М. М. Молдован ; ред. Г. М. Гладка]. – Чернівці, 1991. – 142 с. – (М. Никирса, № 240, 1907, 1979-1980).
383. **Тарас Шевченко** – поет, художник, мислитель: (з матеріалів газети „Буковина”) : бібліогр. покажч. / М-во освіти і науки України, Чернів. нац. ун-т ім. Юрія

- Федьковича, Наук. б-ка ; [уклад.: Т. Д. Мурашевич, Ю. І. Калуш ; наук. ред. М. Б. Зушман ; ред. Н. М. Загородна]. – Чернівці : ЧНУ, 2015. – 103 с. : ілюстр. – (Серія „Буковина”). – (М. Никирса, № 587-588).
384. **Хотину** – 1000 років : матеріали Міжнар. наук. конф., присвяч. 1000-літтю Хотина (м. Хотин, 19 груд. 2000 р.) / Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича, Іст. ф-т ЧНУ [та ін.] ; [редкол.: В. М. Ботушанський (наук. ред.) та ін.]. – Чернівці : Прут, 2000. – 175 с. – (М. Никирса, № 807, 968).
385. **Чернівецький** національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. покажч. / М-во освіти і науки України, Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича, Наук. б-ка ; [уклад.: Загородна Н. М., Горюнова Н. І., Ткач Н. І., Ряба В. І. ; наук. ред. Т. В. Марусик ; відп. за вип. М. Б. Зушман]. – Чернівці : ЧНУ, 2015. – 510 с. – (М. Никирса, № 15, 178, 201-202, 316, 452, 477).
386. **Юрій Федькович** (1834-1888) : до 180-річчя від дня народж. : біобібліогр. покажч. / Упр. культури Чернівец. облдержадмін., Чернів. обл. універс. наук. б-ка ім. Михайла Івасюка, Чернів. літ.-меморіал. музей Юрія Федьковича, Держ. архів Чернів. обл. ; [авт.-уклад.: Олександра Гаврилюк, Галина Григорець, Оксана Новак ; ред. Марія Довгань]. – Чернівці, 2014. – 160 с. : 6 с. іл. – (М. Никирса, № 522, 1337, 1486-1487, 1493, 1644).
387. **Beck E.** Bibliographie zur Kultur und Landeskunde der Bukowina, 1976-1990 : mit Nachträgen zu den Jahren 1966-1975 / Erich Beck. – Wiesbaden : Harrassowitz, 1999. – CVII, 843 S. – (Studien der Forschungsstelle Ostmitteleuropa an der Universität Dortmund / hrsg. von Johannes Hoffmann ; Bd. 27). – (М. Никирса, № 2790, 2796, 2823, 3031, 3906, 8775).
388. **Beck E.** Bibliographie zur Kultur und Landeskunde der Bukowina, 1976-1990. T. 2. Biographische Texte / Erich Beck. – Wiesbaden : Harrassowitz, 2003. – CXV, 632 S. – (Studien der Forschungsstelle Ostmitteleuropa an der Universität Dortmund / hrsg. von Johannes Hoffmann ; Bd. 33). – (М. Никирса, № 1944, 2560, 4668).

389. **Beck E.** Bibliographie zur Kultur und Landeskunde der Bukowina, 1996-1999 / Erich Beck. – Wiesbaden : Harrassowitz, 2010. – LX, 858 S. – (Studien der Forschungsstelle Ostmitteleuropa an der Universität Dortmund / hrsg. von Johannes Hoffmann, Bd. 43). – (М. Никирса, № 2138, 3000, 7603).

ДОДАТОК А.

ПУБЛІЧНІ ВИСТУПИ, УЧАСТЬ У РАДІО- ТА ТЕЛЕЕФІРАХ

АВТОРСЬКА ПРОГРАМА МАРІЇ НИКИРСИ „ІСТОРІЯ ВУЛИЦІ ТА ЇЇ ЖИТЕЛІВ” СПІЛЬНО З МУНІЦИПАЛЬНОЮ БІБЛІОТЕКОЮ ІМ. А. ДОБРЯНСЬКОГО

2006

8 лютого – „Історія вулиці Української та її жителів”.

11 квітня – „Історія Центральної площі”. Записана 98 передача „Місто моєї любові”, яка вийшла в ефір 19 квітня о 18 годині на 34 каналі.

13 липня – „Історія Соборної площі”. В програмі брали участь О. І. Філіпчук, директор музею Ю. Федьковича; Й. М. Ельгісер, композитор, піаніст.

20 жовтня – „Історія Соборної площі 2. Музична консерваторія”. В програмі брали участь журналіст Василь Карлашук та директор Чернівецького училища мистецтв ім. С. Воробкевича Євген Левицький, викладачі та студенти училища та музичних шкіл міста.

12 грудня – „Історія вулиці імені Анатолія Добрянського”. За участю викладачів ЧНУ та сестри А. Добрянського Віри Каленюк.

2007

20 квітня – „Історія площі Турецької криниці”.

16 жовтня – „Історія Центральної площі”.

14 грудня – „Будинки-ювіляри 2007 року”.

2008

25 березня – „Будинки-ювіляри 2008 року”.

2010

30 вересня – „Архітектурні стилі в Чернівцях”.

2011

7 жовтня – презентація книги „Дім з кришталевими вікнами : (історія вілли на вул. Українській, 22)”.

2012

4 жовтня – „Забудова та архітектурні обриси Чернівців 100 років тому”.

25 січня – презентація книги „Чернівці. Документальні нариси з історії вулиць і площ”.

2013

16 жовтня – „Історія вулиць та їх жителів”.

2014

2 жовтня – „Чернівці в історіях шкіл: школа № 20”.

ЦИКЛ ПЕРЕДАЧ „МАНДРУЙМО ЧЕРНІВЦЯМИ”

Ініціатор і редактор циклу Віктор Мельник

Автор і гід циклу Марія Никирса

Ведучий Драгош Буджак

Мета циклу ознайомити слухачів з Чернівцями, його вулицями, площами, архітектурними пам'ятками, створити словесний портрет міста.

Передача звучала на хвилях радіо „Буковина” по середах о 13-тій 50, щонеділі о 16-тій та по проводовому радіомовленню щосереди о 15-тій 55.

2001

Передача № 1. Звідки пішла назва Чернівці. Ефір 16.01, 21.01.

Передача № 2. Площа Ринок (нині Центральна). Приміщення ратуші. Ефір 16.01, 20.01, 21.01.

Передача № 3. Площа Ринок (нині Центральна). Пам'ятники площі. Ефір 23.01, 04.02.

Передача № 4. Площа Ринок (нині Центральна). Забудова. Ефір 06.02, 11.02.

Передача № 5. Площа Ринок (нині Центральна). Основні споруди. Ефір 13.02, 18.02.

Передача № 6. Вулиця Головна. Загальні відомості. Ефір 20.03, 25.03.

Передача № 7. Вулиця Головна. Генеральський дім. Фінансова дирекція. Ефір 27.02, 04.03.

Передача № 8. Вулиця Головна. Церква Святої Параскеви. Ефір 06.03, 11.03.

Передача № 9. Вулиця Головна. Костел Всечесного Хреста. Ефір 13.03, 18.03.

Передача № 10. Вулиця Ратушна (нині Головна). Військовий пам'ятник. Ефір 20.03, 25.03.

Передача № 11. Вулиця Семигородська (нині Головна). Собор Святого Духа. Ефір 27.03, 01.04.

Передача № 12. Вулиця Семигородська (нині Головна). Вища реальна школа (нині ЗОШ № 2). Ефір 03.04, 08.04.

Передача № 13. Вулиця Семигородська (нині Головна). Дівочий ліцей магістрату, ліцей „Олтя Домна” (нині гімназія № 3). Ефір 10.04, 15.04.

Передача № 14. Вулиця Семигородська (нині Головна). Сільськогосподарська школа сталапологовим будинком. Ефір 17.04, 22.04.

Передача № 15-16. Вулиця Семигородська (нині Головна). „Народний сад” (нині парк імені Шевченка). Ефір 17.04, 22.04, 01.05, 06.05.

Передача № 17. Вулиця Семигородська (нині Головна). Публічна загальна крайова лікарня. Ефір 08.05, 13.05.

Передача № 18-19. Вулиця Семигородська (нині Головна). Чернівецький трамвай. Ефір 15.05, 20.05, 22.05, 27.05.

Передача № 20. Площа Австрії (нині Соборна). Загальні відомості. Ефір 05.06, 10.06.

Передача № 21. Площа Австрії (нині Соборна). Найстаріша споруда площі – в’зниця. Ефір 12.06, 17.06.

Передача № 22. Площа Австрії (нині Соборна). Петрівський ярмарок. Ефір 19.06, 24.06.

Передача № 23. Площа Франца Йозефа (нині Соборна). Споруда крайової управи (нині корпус університету). Ефір 26.06, 01.07.

Передача № 24. Площа Франца Йозефа (нині Соборна). Пам’ятник цесаревій Єлизаветі. Ефір 03.07, 08.07.

Передача № 25. Площа Соборна. Четвертий пам’ятник площі. Ефір 10.07, 15.07.

Передачі № 26-27. Площа Рудольфа (нині Філармонії). Споруда Музичного товариства (нині філармонія). Ефір 14.07, 17.07, 23.07, 29.07.

Передача № 28. Єврейський Темпль (нині кінотеатр „Чернівці”). Ефір 11.09, 16.09.

Передача № 29-30. Вулиця Університетська. Лютеранська кірха. Ефір 18.09, 23.09.

Передача № 31. Водозабезпечення міста. Ефір 20.10, 07.10.

2002

Передача № 32. Площа Єлизавети (нині Театральна). Загальні відомості. Ефір 09.10, 14.10.

Передача № 33 Площа Єлизавети (нині Театральна). Чернівецький театр. Ефір 09.10, 14.10.

Передача № 34. Площа Єлизавети (нині Театральна). Єврейський Дім (нині Чернівецький міський палац культури). Ефір 23.10, 28.10.

Передача № 35. Площа Єлизавети (нині Театральна). Торгово-промислова палата Буковини. Ефір 25.12, 30.12.

Передача № 36-40. Площа Єлизавети (нині Театральна). Перша державна гімназія (нині ЗОШ № 1). Ефір 01.01, 06.01, 08.01, 13.01, 15.01, 20.01, 22.01, 27.01, 29.01, 03.02.

Передача № 41. Площа Єлизавети (нині Театральна). Невтілений в життя проєкт. Ефір 05.02, 10.02.

Передача № 42-43. Площа Єлизавети (нині Театральна). Палац національної культури (згодом Будинок офіцерів). Ефір 12.02, 10.02, 19.02, 24.02.

Передача № 44. Площа Фердинанда вже давно забудована. Єзуїтський костел. Ефір 26.02, 03.03.

Передача №45-47. Площа Фердинанда вже давно забудована. II державна гімназія з українськими паралельними класами (нині гімназія № 5). Ефір 05.03, 10.03, 12.03, 17.03, 19.03, 24.03.

Передача №48-49. Площа Фердинанда вже давно забудована. На місці споруди дирекції поліції збудовано нове приміщення управління служби безпеки. Ефір 26.03, 31.03, 02.04, 07.04.

Передача № 50. Ботанічний сад Чернівецького університету. Ефір 09.04, 14.04.

Передача № 51. Бурса імені Юрія Федьковича (нині політехнічний технікум). Ефір 16.04, 21.04.

Передача № 52. Вулиця Руська. Загальні відомості. Ефір 23.04, 28.04.

Передача № 53-57. Вулиця Руська. Греко-католицька церква. Ефір 30.04, 05.05, 07.05, 12.05, 14.05, 19.05, 21.05, 26.05, 28.05, 02.06.

Передача № 58. Вулиця Руська. Будинок родини Москалюків. Ефір 04.06, 09.06.

Передача № 59. Гореча. Церква Різдва Пресвятої Богородиці. Ефір не зазначено.

Передача № 60. Вулиця Руська. Свято-Миколаївська церква. Ефір 18.06, 23.06.

Передача № 61. Вулиця Руська. Свято-Вознесенська церква. Ефір не зазначено.

Передачі № 62-64. Лікувальний комплекс за межами міста (нині психіатрична лікарня). Ефір 30.07, 04.08, 06.08, 11.08, 13.08., 18.08.

Передача № 65. Вулиця Вільгельма Альта (нині Лесі Українки). Чернівецька ювілейна комунальна школа (нині ЗОШ № 5). Ефір 20.08, 25.08.

Передача № 66-68. Вулиця Університетська. Споруда Резиденції митрополитів Буковини та Далмації. Ефір 27.08, 01.09, 03.09, 08.09, 10.09, 15.09.

Передача № 69-71. Вулиця Університетська. Чернівецький університет. Ефір 17.09, 21.09, 24.09, 29.09, 01.10, 10.10.

Передача № 72-73. Вища дівоча школа на вулиці Єпископа Херескула (нині гімназія № 4). Ефір 08.10, 13.10, 15.10, 20.10.

Передача № 74. Вулиця Вільгельма Альта (нині Лесі Українки). Університетська бібліотека. Ефір 22.10, 27.10.

Передача № 75. Вулиця Вільгельма Альта (нині Лесі Українки). Електростанція. Ефір 29.10, 03.11.

Передача № 76-77. Вулиця Вільгельма Альта (нині Лесі Українки). Новий корпус університету. Ефір 05.11, 10.11.

Передача № 78-79. Вулиця Вільгельма Альта (нині Лесі Українки). Споруда культурного товариства „Моргенройт” (нині Палац культури Буковинської медичної академії). Ефір 26.11, 01.12.

Передача № 80. Вулиця Панська (нині імені Ольги Кобилянської). Загальні відомості. Ефір 03.12, 08.12.

Передача № 81. Вулиця Панська (нині імені Ольги Кобилянської). Польський Народний Дім. Ефір 10.12, 15.12.

Передача № 82-83. Вулиця Панська (нині імені Ольги Кобилянської). Німецький Народний Дім. Ефір 17.12, 22.12.

Передача № 84. Вулиця Панська (нині імені Ольги Кобилянської). Дирекція Православного релігійного фонду Буковини (нині Чернівецький обласний краєзнавчий музей). Ефір 31.12, 05.01.

2003

Передача № 85. Вулиця Панська (нині імені Ольги Кобилянської). Готелі, кав'ярні, магазини, приватні майстерні...
Ефір 07.01, 12.01.

Передача № 86. Площа Турецької криниці. Загальні відомості.
Ефір 14.01, 19.01.

Передача № 87. Площа Турецької криниці. Ефір 21.01, 26.01.

Передача № 88. Нижнє місто. Загальні відомості. Ефір 27.01, 02.02.

Передача № 89-90. Вірменська церква. Ефір 05.02, 09.02, 12.02, 16.02.

Передача № 91-92. Район Турецького мосту. „Гойнбігалле” – Вірменська церква. Ефір 12.02, 19.02, 26.02, 02.03.

Передача № 93-96. „Український Народний Дім” на вулиці Петровича. Ефір 05.03, 09.03, 12.03, 16.03, 19.03, 23.03, 26.03, 30.03.

Передача № 97-99. Палац юстиції (нині споруда Чернівецької обласної державної адміністрації та обласної ради). Ефір 02.04, 06.04, 09.04, 13.04, 19.03, 23.03, 26.03, 30.03.

Передача № 100-102. Вулиця Василя Воляна (нині Буковинська). Жіночий монастир. Ефір 16.43, 20.04, 23.04, 27.04, 30.04, 04.05, 26.03, 30.03.

Передача № 103-104. Вулиця Новий Світ (нині Шевченка). Промислова школа. Ефір 05.05, 11.05, 14.05, 18.05, 21.05, 25.05.

Передача № 106. Площа Австрії (нині Соборна). Пам'ятник Австрії. Ефір 28.05, 01.06.

Передача № 107-109. Реставрація резиденції митрополитів Буковини та Далмації (за спогадами архітектора Михайла Шевченка) Автор передач Драгош Буджак. Ефір 04.06, 08.06, 11.06, 15.06, 18.06, 22.06.

Передача № 110. Вулиця Поштова. Загальні відомості. Ефір 06.08, 10.08.

Передача № 111. Вулиця Поштова. Історія поштового зв'язку. Ефір 13.08, 17.08.

Передача № 112-113. Вулиця Поштова. Чернівецький поштамт. Ефір 20.08, 24.08, 27.08, 31.08.

Передача № 114. Вулиця Великокучурівська (нині Червоноармійська). Загальні відомості. Ефір 03.09, 07.09.

Передача № 115-116. Вулиця Великокучурівська (нині Червоноармійська). Міський ринок. Ефір 03.09, 07.09, 17.09, 21.09.

Передача № 117. Вулиця Великокучурівська (нині Червоноармійська). Забудова. Універмаг „Рязань” та ательє „Силует”. Ефір 24.09, 28.09.

Передача № 118-120. Вулиця Великокучурівська (нині Червоноармійська). Чернівецьке училище Буковинської державної медичної академії. Історія та сьогодення. Ефір 01.10, 05.10, 08.10, 12.10, 15.10, 19.10.

Передача № 121. Із історії Чернівецького університету. До 128-річчя з дня відкриття. Ефір 22.10, 26.10.

Передача № 122. Вулиця Червоноармійська. Забудова. Чернівецький обласний центр естетичного виховання „Юність Буковини”. Ефір 29.10, 02.11.

Передача № 123. Вулиця Червоноармійська. Забудова. Готель „Турист”. Ефір 06.11, 10.11.

Передача № 124. Вулиця Червоноармійська. Забудова. Чернівецький обласний онкологічний диспансер. Ефір 12.11, 16.11.

Передача № 125 Вулиця Червоноармійська. Забудова. Чернівецький обласний кардіологічний диспансер. Ефір 19.11, 23.11.

Передача № 126 Вулиця Рівненська. Забудова. Чернівецький пологовий будинок № 2. Ефір 26.11, 30.11.

Передача № 127. Вулиця Червоноармійська. Забудова. Вузлова залізнична лікарня станції Чернівці. Ефір 03.12, 07.12.

Передача № 128. Вулиця Червоноармійська. Забудова. Чернівецьке обласне управління відкритого акціонерного товариства „Державний ощадний банк України”. Ефір 10.12, 14.12.

Передача № 129. Вулиця Вокзальна. Загальні відомості. Ефір 17.12, 21.12.

Передача № 130-131. Вулиця Вокзальна. Залізничний вокзал. Ефір 24.12, 28.12.

2004

Передача № 132. Вулиця Старовокзальна (нині Павла Нікітіна). Церква Святого Антонія. Ефір 03.03, 07.03.

Передача № 133. Танк Павла Нікітіна неподалік залізничного вокзалу. Ефір 10.03, 14.03.

Передача № 134. Площа Рудольфа (нині Філармонії). Загальні відомості. Ефір 17.02, 21.02.

Передача № 135. Площа Рудольфа (нині Філармонії). Замість Критого ринку – простора площа. Ефір 24.03, 28.03.

Передача № 136. Доповнення до передачі № 133. Відомості про визволителів м. Чернівці. Авт. передачі Сергій Комарницький. Ефір 31.03, 04.04.

Передача № 137. Вулиця Сторожинецька. Церква. Ефір 07.04, 11.04.

Передача № 138. Передмістя Клокічка. Свято-Троїцька церква. Ефір 14.04, 18.04.

Передача № 139. Вулиця Франца (нині 28 червня). Загальні відомості. Ефір 21.04, 25.04.

Передача № 140-141. Вулиця Франца (нині 28 червня). Німецький католицький сирітський будинок „Йозефіnum”. Ефір 28.04, 02.05, 05.05, 09.05.

Передача № 142. Вулиця Прутська. Чернівецький машинобудівний завод. Ефір 12.05, 16.05.

Передача № 143-146. Вулиця Кушнірська (нині Гетьмана Петра Сагайдачного). Церква Святого Миколая. Ефір 20.05, 23.05, 27.05, 31.05, 03.06, 06.06, 10.06, 13.06.

ТЕЛЕПЕРЕДАЧІ

Телепередача „До 150-ої річниці від дня народження Сидора Воробкевича”. 26 квітня 1986 р.

Телепередача „Про повстання 113-го полку в Чернівцях”. 8 грудня 1986 р.

Телепередача „Про боротьбу за возз’єднання з Україною”. 15 грудня 1986 р.

Телепередача „Про початок Великої Вітчизняної війни”. 1987 р.

Телепередача „Історія краю в документах архіву”. 31 березня 1991 р.

Телепередача „До 155-річчя від дня народження Сидора Воробкевича”. 5 травня 1991 р.

Телепередача „Крізь архівні вітражі”. Передача 1. (До історії пам’ятника воїнам 41-го полку). 1991 р.

Телепередача „Крізь архівні вітражі”. Передача 2. (До 100-річчя еміграції до Канади). 1991 р.

Телепередача „З історії міста Чернівці (про Народний сад і Театральну площу)”. 21 вересня 1993 р.

Телепередача „Автографи часу. Про вулицю Ратушну”. 9 квітня 1994 р.

Телепередача „Про вулицю Ольги Кобилянської”. 21 лютого 1994 р.

Телепередача „До 150-річчя Чернівецької ратуші”. 16 березня 1998 р.

ДОДАТОК В.

ФОТОГАЗЕТИ ТА ФОТОВИСТАВКИ

(Експозиційні плани зберігаються у Державному архіві Чернівецької області у фонді Р-2366, опис 1, Р-2551, опис 1 у хронологічному порядку. Назва справи „Статті, повідомлення, експозиційні плани фотогазет, виставок, тексти радіо та телепередач, підготовлені працівниками архіву”).

1987

Фотовиставка „Пам'ятники історії та культури”. 55 фотографій та текстовий матеріал. Фотограф Олег Виклюк.

1988

Фотовиставка „Архивные учреждения Черновицкой области”. 77 фотографій та текстовий матеріал. Фотограф Олег Виклюк.
Фотогазета „Радянська Буковина у XII п'ятиріччі”. 37 фотографій та текстовий матеріал. Фотограф Олег Виклюк.
Фотогазета „До 580-ти річчя першої документальної згадки про Чернівці”. 51 фотографія та текстовий матеріал. Фотограф Олег Виклюк.

1989

Фотогазета „І мене в сім'ї великій...”. 42 фотографії та текстовий матеріал. Фотограф Олег Виклюк.
Фотогазета, присвячена 60-ти річчю від створення легальної партії українських працюючих „Визволення”. 61 фотографія та текстовий матеріал. Фотограф Олег Виклюк.

1990

Фотогазета „Буковинське народне віче 3 листопада 1918 року”. 32 фотографії та текстовий матеріал. Фотограф Олег Виклюк.

1991

Фотогазета „Буковинська еміграція до Канади”. 40 фотографій та текстовий матеріал. Фотограф Олег Виклюк.

1992

Фотогазета „Згадуйте предків своїх, щоб історія перед вами не згасла та золоті нитки не згубить”. 44 фотографії та текстовий матеріал. Фотограф Олег Виклюк.

1993

Фотогазета „Голодомор-33 і Буковина”. 37 фотографій та текстовий матеріал. Фотограф Олег Виклюк.

1994

Фотогазета „Я люблю мою Русь-Україну”. 42 фотографії та текстовий матеріал. Фотограф Олег Виклюк.

1995

Фотогазета „Чернівецький університет. 1875-1995”. 50 фотографій та текстовий матеріал. Фотограф Олег Виклюк.

1996

Фотогазета „Із історії української державної гімназії”. 47 фотографій та текстовий матеріал. Фотограф Олег Виклюк.

ПОШАННІ СЛОВА

Самовіддана дослідниця історії Чернівців

Коли у якусь пору роздумів пробуєш мимоволі окинути думкою пройдене життя-буття, вирішення якихось більш-менш значних справ, здобутків, приходиш висновку, що вони (ці здобутки) досягнуті не тільки тобою, що до них у тій чи іншій мірі причетні й інші люди, добрі люди. Саме такі відчуття вдячності з'являються, коли думаю про Марію Дмитрівну Никирсу.

Познайомився з нею десь понад 35 років тому в Державному архіві Чернівецької області, де вона очолювала тоді відділ інформації, публікації та наукового використання документів. Під час роботи над архівними справами доводилося не раз спілкуватися з Марією Дмитрівною щодо окремих фондів, тематичного підбору документів, характеру джерел, їх трактування. І вона при цьому не тільки проявляла належну оперативність, але й проявляла зацікавленість дослідженням, надавала певні поради щодо цільового підбору джерел.

Це було помітним, зокрема, при відборі документів для публікації, їх якісному перекладу у вигляді тематичних збірників з історії буковинського краю.

Будучи за освітою філологом, знавцем іноземних мов, особливо німецької, досвідченим, висококваліфікованим архівістом, Марія Дмитрівна, працюючи з історичними документами, добре освоїла науку історичного джерелознавства, стала також справжнім науковцем – істориком. Вона брала участь у виконанні наукових історичних тем з історії Буковини у Чернівецькому університеті, у підготовці документів для включення архітектурного комплексу Резиденції митрополитів Буковини і Далмації до Списку всесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО.

Марія Дмитрівна, працюючи тривалий час з документами з історії нашого міста, стала одним з найбільш глибоких авторитетних знавців історії Чернівців. Для мене було великою приємністю виступити рецензентом її найвизначнішої на сьогоднішній день науково-популярної праці „Чернівці.

Документальні нариси з історії вулиць і площ”, виданої у 2008 р. до 600-річчя першої писемної згадки про місто.

Працюючи у наші дні разом з Марією Дмитрівною у міській топонімічній комісії, стверджую, що вона і нині є у ній найактивнішим, знаючим, принциповим її членом, невгамовним ентузіастом громадських справ, щирим вболівальником за історичну спадщину наших Чернівців, кваліфікованим порадником при прийнятті відповідальних рішень.

Будьте, Маріє Дмитрівно і далі такою.

Проф. **Василь Ботушанський**

Заспів до розмови про шановану Чернівчанку

Марія Дмитрівна Никирса – архівіст, краєзнавець, перекладач, науковець, яку шанують не тільки на Буковині, а й далеко за межами нашого краю. Уроджена на Косівщині Івано-Франківської області, вона все своє свідоме життя та науково-краєзнавчу діяльність присвятила Чернівцям й Буковинському краю. Починаючи з 1975 року Марія Никирса працівник Державного архіву Чернівецької області, старший науковий співробітник відділу дорадянських фондів, а згодом керівник відділу інформації, публікації та наукового використання документів. Саме на цій відповідальній ниві вона зреалізувала себе як авторитетний архівіст і науковець, авторка великої кількості краєзнавчих розвідок, без яких важко відтворити справжнє обличчя старих Чернівців, автентіку архітектури міста, назви вулиць, життєпис видатних постатей австрійського та міжвоєнного періодів історії міста. Тому цілком закономірно, що Марію Никирсу шанобливо називають хрещеною мамою чернівецьких істориків, яка багатьом дослідникам розкрила таємниці готичних текстів, дала навички професійної роботи з архівними документами.

Заслуга пані Марії на шляху стирання „білих плям” історії міста просто величезна, а результат цих титанічних зусиль – звання Почесного громадянина Чернівців, яким вона удостоєна в 2018 році.

Ось уже протягом багатьох років Марія Дмитрівна активно співпрацює з колективом Наукової бібліотеки Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, допомагає опрацьовувати фонди відділу рідкісних книг та рукописів, скеровує та консулює працівників, передає свій величезний досвід архівіста та краєзнавця.

Колектив Наукової бібліотеки щиро приєднується до вітань з нагоди славного ювілею Марії Дмитрівни Никирси, бажає міцного здоров'я, творчого натхнення, довголіття, а подарунком стане бібліографічний покажчик праць ювілярки.

Директор НБ ЧНУ, к.ф.н, доцент **Зушман М.Б.**,
завідувач відділу рідкісних книг та рукописів
Січкарь-Цимбалюк О.Б.

Самовіддана праця дослідниці

Марія Дмитрівна Никирса належить до категорії дослідників, для яких питанням честі є достовірність історичних фактів оприлюднених ними у текстах. Наукові праці, що вона представляє на широкий загал – плід багаторічних копітких пошуків, збирання „золотого піску” знань, заради яких опрацьовано стоси документації.

Це під силу лише тим людям, які мають не тільки пекельне терпіння розбирати чорнильні рукописи, вивчати рідкісні артефакти, а й палку любов до міста, його історії, мешканців та й до того ж досконало володіють німецькою, румунською, польською та іншими мовами народів краю. Таких спеціалістів не тільки в Чернівцях, але й в усій Україні – одиниці. Усі можливі шляхетні чесноти науковця і дослідника, а окрім того – чудової людини, поєднує у собі Марія Дмитрівна Никирса.

З Марією Дмитрівною ми познайомилися понад 30 років назад, коли я працювала старшим архітектором в управлінні головного архітектора міста Чернівці. До Чернівецького обласного архіву мене привела жага знань про історію міста, його колишніх мешканців, невідомих на той час архітекторів, що залишили безцінні скарби архітектури, неповторне середовище історичного центру Чернівців. Як хотілося дізнатися і вилучити з небуття їх імена і долі!

Архів тоді розміщувався у приміщенні костелу Найсвятішого Серця Ісуса (The Sacred Heart of Jesus), (Najświętszego Serca Jezusa). Велична споруда була збудована в 1894 році місіонерами Товариства Ісусового (Society of Jesus – jesuits) (Towarzystwo Jezusowe – jezuici) (єзуїтами) Польської Південної Провінції. У комплексі з приміщенням костелу було побудовано дім, де замешкали священники. Кошти збирались по усій тодішній Австро-Угорській Імперії, а в основному на території Польщі.

Вже років з 20 це приміщення колишнього костелу використовувалося як державний архів. Центральну наву храму перетворили у багатоярусне сховище документів австрійського, румунського та радянського періодів за допомогою кількох

потужних залізобетонних перекриттів, розрахованих на вагу стелажів з документами. У своїх надрах-сховищах цей корабель під високим шпилем з хрестом зберігав незчисленні документальні скарби, що проливають світло на історію краю і міста, а головне, для мене – його архітектури.

Мене здивувало, що вхід до архіву був непримітний – через маленькі двері бічного фасаду. Новозроблені бетонні гвинтові сходи піднімалися майже до самої стелі костелу.

Знайомство з установою почалося з кабінету директора. На той час вже багато років архів очолював Ляпунов Юрій Павлович. Його кабінет розташовувався на 2 ярусі і був обернений на південь, у бік костельного притчу, що займало (і займає зараз) музичне училище. Перший мій похід до установи виявився невдалим – як з'ясувалося без необхідного супровідного листа офіційної установи ніхто до роботи з документами не допускався.

Після виконання необхідних формальностей наступного разу я піднялася у „райок” – читацьку залу. Вона розміщувалася у самому верху колишньої апсиди, вівтарної частини костелу. Найбільш вражаючим елементом цього приміщення були верхівки стрільчатих вікон зі збереженими поліхроматичними вітражами. Центральне вікно вражало яскравим малюнком, на якому було зображене серце у терновому вінку і монограма „HS” – Христор Сальватор з яскравого кольорового скла, розділеного свинцевими прожилками. Віконні прорізи обрамляли виразні кам'яні тяги складного профілю та капітелі з листям аканту глибокого рельєфу.

Окремо від читацької зали розміщався кабінет наукових співробітників. Там, у маленькому приміщенні, у досить незручних умовах, у холоді взимку і у спеці влітку працювало кілька жінок. З вдячністю згадую Олену Семенівну Криган, привітну, скромну, інтелігентну молоду жінку, а також Марію Дмитрівну Никирсу.

Не дивлячись на те, що дослідники додавали зайвого клопоту науковим працівникам архіву, Олена Семенівна та Марія Дмитрівна завжди з люб'язною посмішкою і з великим терпінням ділилися своїм часом, знаннями та безцінними документами з відвідувачами.

Саме у цій читацькій залі вони познайомили мене з документацією з будівництва багатьох споруд міста, тут я побачила власноручні креслення Адольфа Маріна, Йосифа Главки, Хоріє Крянге, Фердинанда Фельнера і Германа Гельмера, знамениту мапу інженера Людвіга Веста видавництва Пардіні. Поступово я зрозуміла, що дійсність значно перевищувала моє уявлення про складність розшифрування історичних манускриптів і важливість праці цих героїчних жінок.

Марія Дмитрівна ніколи не поспішала друкувати матеріали заради марнославства, вона почала друкуватись тільки після багатьох років дослідницької праці, після того, як дослідила історію спорудження багатьох будівель міста, його вулиць і площ. Скрупульозна наукова праця дозволила їй спростувати багато хибних переказів про будівництво видатних споруд міста, що виникли у радянські часи через брак достовірної інформації. Справжня історія багатьох споруд відкрилася для нас та заграла яскравими фарбами цікавих фактів.

Хочу відзначити, що М. Д. Никирса дослідила історію створення і функціонування Вищої промислової школи в Чернівцях від часів її створення до закриття, а також професійну діяльність її видатних професорів: Йозефа Ляйцнера, Карла Пеккарі, Еріха Кольбенгаера, Карла Ромшторфера, Макса Моргенштерна, Роберта Вітека, Юліуса Бохнера, викладачів інших предметів Адальберта Мікуліча, Ріхарда Прібрама та інших.

Завдяки самовідданій праці дослідниці побачили світ переклади документального листування щодо будівництва Резиденції митрополитів Буковини та Далмації. Ці важливі документи були використані при створенні досє з метою включення цього архітектурного шедевра Йосифа Главки до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, частково ці матеріали ввійшли до книги „Архітектурне диво Чернівців”, яка побачила світ у 2019 році.

Окремо слід зазначити, що М. Д. Никирса дослідила важливі факти з біографії всесвітньо відомого теоретика архітектури – Фрідріха Кіслера, що народився у місті Чернівці,

та його родини. Доповідь „Вулиця Кароліни і родина радника магістрату Юліуса Кіслера” була оприлюднена нею на міжнародній науковій конференції, присвяченій 125-річчю з дня народження архітектора, згодом, доклад був у повному обсязі надрукований англійською у фаховому науковому журналі (2015).

На основі архівних джерел, друківаних документальних матеріалів Марією Дмитрівною була створена фундаментальна наукова праця „Чернівці. Документальні нариси з історії вулиць і площ”, яка побачила світ у 2008 році.

Книга являє собою безцінну джерельну базу для фахових дослідників та небайдужих до його історії городян.

Багато років М. Д. Никирса приймає участь у роботі громадських рад і комісій при Чернівецькій міській раді. Її робота і судження завжди виважені і фахові і йдуть на користь місту і городянам. Недаремно рішенням Чернівецької міської ради їй присвоєне звання „Почесного громадянина міста Чернівців”. На завершення хочу сказати, що саме завдяки таким людям, як Марія Дмитрівна Никирса, наше місто зберігає своє обличчя, власну культуру і свою європейськість.

З приязню і глибокою повагою до Вас, Маріє Дмитрівно, написала ці рядки, які розкривають тільки маленьку частину усіх Ваших справжніх людських чеснот, докторка архітектури, професорка, завідувачка кафедри архітектури та збереження об'єктів всесвітньої спадщини ЮНЕСКО – **Ірина Коротун**.

Берегиня історичної правди. Слово про фахівця.

Серед великої когорти друзів Чернівецького музею історії та культури євреїв Буковини ім'я Марії Дмитрівни Никирси займає особливе місце. Як фахівець архівної справи із багаторічним стажем, котрий знає фонди Державного архіву Чернівецької області як свої п'ять пальців, і як знавець історії нашого міста Марія Дмитрівна у 2007-2008 рр. надала безцінну допомогу в процесі збору та обробки матеріалів для створення музею, точніше – його постійної експозиції.

З 2010 р. й до цього часу пані Никирса є для нас – невеликої музейної команди – свого роду „позаштатним” консультантом з усіх питань, які стосуються непростой справи архівного пошуку, а також „живою енциклопедією” в царині урбаністичної історії Чернівців ХІХ – першої половини ХХ ст. В наш час прискороеного обміну інформацією, коли „завдяки” інтернету і через інтернет всілякі легенди і небилиці з легкістю витісняють із нашої історичної пам'яті правдиву історію, Марія Дмитрівна Никирса є джерелом перевіреної інформації, свого роду берегинею заснованого на архівних джерелах історичного наративу.

Усім відома її принциповість у питаннях історії нашого міста і краю. Будучи людиною, яку не вразила хвороба марнославства, вона не гониться за сенсаціями. Однак, кожна її книга, історична розвідка чи стаття стають маленькими сенсаціями, а її численні відкриття – нові імена, факти, історичні обставини і дати – швидко збагачують публікації інших авторів, які, на превеликий жаль, іноді „забувають” вказати на першоджерело. У своїй повсякденній роботі, важливим напрямком якої є реконструкція минулого єврейської спільноти Буковини, ми також часто звертаємось до публікацій Никирси М. Д. Як і до великого масиву ще неопублікованих матеріалів, яким вона володіє й люб'язно ділиться з нами, і за це заслуговує на нашу щирю подяку та повагу.

У 2017 р. Марія Дмитрівна погодилася увійти до робочої групи з відбору та систематизації матеріалів в рамках великого музейного проекту, що має на меті створення на базі приміщення Дому прощання „Бейт Кадишин” на єврейському

цвинтарі Меморіального музейного центру євреїв Буковини. Стрижневим елементом нового музею стане розлога експозиція про геноцид євреїв у роки Другої світової війни. Тема Голокосту, як відомо, є однаково складною як для дослідження істориками, так і для сприйняття широким загалом. Однак, ми впевнені, що присутність у команді такого фахівця як Марія Дмитрівна Никирса допоможе їй у цій справі забезпечити об'єктивність і незаангажованість.

Колектив музею високо цінує співпрацю із Марією Дмитрівною і гордиться дружбою з нею. Сказано ж бо стародавніми римлянами *Amicus bonus rarus* /хороший друг – рідкість/. Хороший фахівець, як виявляється, теж. Особливо в наш час.

Микола Кушнір,
директор Чернівецького музею історії та культури
євреїв Буковини

Поклоніння Його Величності Факту

„Це байка, легенда, вигадка, а не історичний факт”, – саме так категорично відгукується Марія Дмитрівна Никирса про випадки приписування чогось неправдивого історії Чернівців. Напевне тому, що відома в краї архівістка, іноземний філолог за фахом, історик за покликанням, звикла послуговуватися лише тією інформацією, яку може підтвердити документально, спираючись на архівні джерела. Саме ця безкомпромісність у відстоюванні історичної справедливості Марією Дмитрівною і приваблює до неї інтелектуальну еліту не лише Чернівців. Завдяки своєму багатому досвіду архівних пошуків, яким вона щедро ділиться з іншими, народилася не одна книжка, була написана не одна дисертація. М. Д. Никирса є авторкою широко цитованих книг з історії Чернівців.

Саме поклоніння Марії Дмитрівни Його Величності Факту змусило видавничий дім „Букрек” звернутися до неї з проханням стати співавторкою інтерактивного путівника „Наші Чернівці”. Коли задумувалось це видання, то ми планували подати в ньому ілюстративний матеріал і розповідь про місто, цікаву самим чернівчанам, а заодно і туристам. Але коли Анастасія Серікова представила свій текст, виявилось, що їй не вдалося уникнути захоплення легендами і переказами стосовно Чернівців. Як скажімо, легендою про те, що будинок-корабель збудували два брати – капітани.

Тоді й виникла думка запросити до створення путівника Марію Дмитрівну, яка мала документально урівноважити не зовсім коректні історії, які побутують у Чернівцях про ті чи інші події і перекочують з одного видання до іншого. І треба сказати, що авторка блискуче впоралась з таким завданням. У путівнику розповідь ведеться такими двома магістралями, які доповнюють одна одну. Перша – це та, що ми знаємо про той чи інший об’єкт Чернівців, друга – конкретні факти, які добулі М. Д. Никирсою шляхом архівних пошуків, і є історично коректними.

На презентації інтерактивного путівника „Наші Чернівці”, яку „Букрек” провів разом з Чернівецькою міською радою, багато виступаючих зазначали, що книга є дуже

корисною і пізнавальною саме завдяки тому, що М. Д. Никирса „паспортизувала” місто та його споруди.

Колектив видавничого дому „Букрек”, читачі інтерактивного довідника „Наші Чернівці” надзвичайно вдячні авторці за такий ретельний фаховий підхід до відновлення історичної правди. Це важливо не лише для нас, сучасників Марії Дмитрівни, а й для майбутніх поколінь.

Дарина Максимець,
директор видавничого дому „Букрек”.

Чернівчанка з великої літери

Впродовж життя доля дарує знайомство з різними людьми, яких вирізняють як професійні, так і людські якості. Мені поталанило зустріти щиру, розумну, виважену і, просто чудову жінку Марію Дмитрівну Никирсу. Проте не завжди в одній людині відчувається таке гармонійне поєднання: прекрасна людина і висококваліфікований фахівець. Сьогодні важко уявити історію вулиць, площ, будинків, визначних особистостей Чернівців без Марії Дмитрівни. Усе своє свідоме життя вона присвятила висвітленню об'єктивної історії Чернівців. І приємно, що Чернівецька міська рада високо оцінила її внесок в історичне минуле австрійських Чернівців і присвоїла високе звання „Почесний громадянин м. Чернівці”.

Працюючи викладачем кафедри історії України неодноразово чула від колег про фахівця високого гатунку – архівіста Марію Дмитрівну. У зв'язку з тим, що коло моїх наукових інтересів зосереджувалося на дослідженні ролі інтелігенції у повоєнний період, мені доводилося вивчати архівні документи, що зберігалися не в центральному корпусі Державного архіву Чернівецької області, де працювала Марія Дмитрівна, а у колишньому партійному архіві. Тому наші шляхи перетнулися значно пізніше.

Особисте знайомство відбулося п'ятнадцять років тому, у 2004 р. під час роботи міжнародної науково-практичної конференції „Збереження та використання культурної спадщини України: Чернівці на шляху до ЮНЕСКО”. Марія Дмитрівна виступила з доповіддю, в якій із знанням справи підтримала прагнення чернівецької спільноти щодо включення історичного центру Чернівців (на зразок історичного центру Львова) до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Це поклато початок нашій подальшій плідній співпраці. Через два роки університет виступив з пропозицією номінування до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО архітектурного дива Чернівців – Резиденції митрополитів Буковини і Далмації. Сумніву не було – однією з перших до складу, утвореної в університеті, робочої групи з підготовки номінаційного досьє увійшла Марія Дмитрівна. Ознайомившись з вимогами до номінаційного досьє, ми

зрозуміли, що цей складний шлях ми зможемо подолати лише за участі Марії Никирси.

Звісно, підготовка досє – надзвичайно відповідальна справа. Проте найбільш складним виявився пошук і переклад документів (здебільшого рукописної готики) щодо будівництва Резиденції, що зберігаються у фондах Державного архіву Чернівецької області. І невідомо, хто у Чернівцях зміг би виконати це завдання так якісно, як це зробила Марія Дмитрівна. Не секрет, що в Чернівцях лише декілька осіб можуть здійснювати відповідний переклад. Ми працювали до пізньої ночі, нерідко без вихідних і святкових днів.

Крім того, Фундація Йозефа, Марії і Зденки Главкових (Прага, Чехія) надіслала власноручні креслення Резиденції, зроблені Йозефом Главкою, які теж потребували вивчення і перекладу. І це теж виявилось під силу Марії Дмитрівні. Інколи дивувалися, звідки брала сили ця жінка, адже крім наших перекладів, її чекала ще й основна робота.

Можна ще чимало добрих слів говорити про Марію Дмитрівну – чернівчанку з великої літери. А скільки молодих науковців завдячують їй за слухні і вчасні поради, скількох вона направила у правильне русло під час наукових пошуків?

Шановна, Маріє Дмитрівно, бажаю Вам насамперед міцного здоров'я, щоб ще довго служити чернівчанам, добра і тепла щасливій дружині, мамі і бабусі в родині, творчого неспокою у всіх майбутніх починаннях в ім'я рідних Чернівців, Буковини, України.

Тамара Марусик,

проректор Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича,
доктор історичних наук, професор

Наставник з невичерпним ентузіазмом

Марія Дмитрівна НИКИРСА – фаховий архівіст і краєзнавець, перекладач, дослідник історії нашого краю і знавець архітектурних Чернівців для мене перш за все Наставник з невичерпним ентузіазмом і Людина з Великої літери, наповнена прекрасним і глибоким змістом. Моє слово про Марію Дмитрівну – це слово уклінної вдячності за введення мене, вчорашньої студентки факультету іноземних мов Чернівецького державного університету ім. Ю. Федьковича, у новий і невідомий, та часом навіть затаємнений світ першоджерел та манускриптів. Адже, коли на початку 1999 року я вперше переступила поріг Державного архіву Чернівецької області, я не була свідома того, яка це є неосяжна за цінністю і змістом документальна скарбниця, що розташована в приміщенні храму Найсвятішого Серця Ісуса.

Щоб отримати місце, а саме посаду провідного архівіста у відділі інформації та використання документів, який очолювала Марія Дмитрівна, потрібно було витримати іспит на знання іноземної мови. Екзаменувала безпосередньо очільниця відділу. Тут хотілося б зауважити, що без особистого погодження Марії Дмитрівни керівництво архіву на роботу працівників не приймало! Моїм завданням було виконати переклад з німецької мови фрагменту книги авторства Раймунда Фрідріха Кайндля „Історія міста Чернівців. Від найдавніших часів до сьогодення 1408-1908” (1908). Друкований готичний шрифт я побачила вперше у житті. Та про що мова!.. Постаті самого Кайндля та бургомистра Кохановського (переклад стосувався саме прокладення в Чернівцях водогону за часів його правління) мені вже доводилося відкривати під час роботи в архіві. Іспит був складений успішно, а за ним потягнулися „трудові будні”, які насамперед склалися з навчання.

Якось, під час інтерв'ю журналістці Надії Будній про дослідницьку роботу в архіві, Марія Дмитрівна зізналася: „Мені подобалося брати в руки рідкісні документи, знаючи, що в інших такої можливості немає. Доводилося перекладати не лише німецькомовні тексти, а й рукописну готику. В архіві тоді працювали висококваліфіковані фахівці, які закінчували

австрійські гімназії та університети, знали кілька мов. Від них я багато чого навчилася. Ми видавали наукові збірники, писали статті, готували телепередачі. До нас приїжджали науковці, які працювали над кандидатськими та докторськими дисертаціями, тому треба було бути на рівні”. В її руках завжди кипіла пошукова робота, найчастіше одночасно в кількох напрямках: дослідницький інтерес був неприхований, а радість і гордість від досягнення результату – нестримна. Такою наполегливою і переконливою вона була і коли навчала або надавала поради чи консультувала, в якомусь сенсі людина-відчайдух, і я розуміла – байдужим тут не місце. Марія Дмитрівна навчала також і основам архівної справи: виявленню і описуванню архівних документів, організації та проведенню виставок і екскурсій та завжди допомагала в роботі, тому наші перші „публічні” заходи, як наприклад стаття в газеті „Буковинське віче”, присвячена 140-річчю з дня першого засідання Буковинського крайового сейму „Буковинський крайовий сейм: підкоряти інтереси окремої особи суспільному благу...”, готувалися спільними зусиллями, а довготривала робота над довідником „Нації та народності у фондах Державного архіву Чернівецької області (1775-1940)” (2003) не лише збагатили мої знання з історії нашого краю, а й познайомила з провідними науковцями та істориками Чернівецького національного університету.

Під керівництвом Марії Дмитрівни я отримала нагоду взяти участь в кількох надзвичайно цікавих та затребуваних проєктах: „Документи з історії Чернівецького університету” в кооперації з університетом Альпен-Адрія в Клагенфурті (Австрія), виявлення документів про Голокост на Буковині для Всеукраїнського благодійного фонду „Науково-просвітницький центр єврейської історії та культури „Ткума”, створення автоматизованої бази даних за програмою Міріам Вайнер „Єврейські корені в Україні” та ін. Плідній роботі сприяла дружня і комфортна атмосфера нашого міні-колективу, яка охоче підтримувалася всіма її членами, незважаючи на сторонні негативні фактори, такі як „скромне” матеріально-технічне забезпечення та хронічна відсутність опалення і поточних ремонтних робіт (наприклад, покрівлі храму) з усіма

наслідками. Якраз про ці „неприємності” зараз згадується в останню чергу.

Я щиро пишаюся тим, що наша архівна співпраця віднайшла своє продовження також і в дружніх стосунках. Бажаю Марії Дмитрівні нових творчих здобутків та спраглої до її історичних розвідок аудиторії читачів.

Наталія Масіян,

науковий співробітник-консультант ПП „Архівні інформаційні системи”

Співпраця з Чернівецьким обласним центром з питань культурної спадщини

На виконання Указів Президента України Чернівецький обласний центр з питань культурної спадщини – структурний підрозділ управління культури Чернівецької обласної державної адміністрації – проводить плідну роботу з підготовки матеріалів до багатотомного енциклопедичного видання „Звід пам’яток історії та культури України. Чернівецька область”. У своїй діяльності Центр співпрацює з науковцями профільних інститутів Національної академії наук України, Львівського інституту „Укрзахідпроектреставрація”, Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, Державним архівом Чернівецької області тощо. Вагоме місце у проведенні науково-пошукової та дослідницької роботи з підготовки матеріалів до тому Зводу належить Никирсі Марії Дмитрівні – науковцю, краєзнавцю, архівісту, перекладачу, фахівцю з „Великої Літери”. Завдяки високому професіоналізму, відповідальності, досконалому володінню іноземними мовами, кропіткій роботі, глибоким знанням з історії м. Чернівці та буковинського краю, нею підготовлені ґрунтовні матеріали (понад 40 статей) до тому Зводу. Зокрема, статті з історії спорудження храмів – 23-х пам’яток архітектури області, а саме: м. Чернівці – Собор Успення Пресвятої Богородиці Української греко-католицької церкви, 1820-1821 (вул. Руська, 28); церква Святої Параскеви Сербської Чернівецько-Буковинської митрополії Української православної церкви, 1844-1864 (вул. М. Заньковецької, 24); Свято-Духівський кафедральний собор Української православної церкви, 1844-1864 (вул. Головна, 85); римо-католицький костел Воздвиження Святого Хреста, 1787-1814 (вул. Головна, 20); Католицька (єзуїтська) церква „Серце Ісуса”, 1891-1894 (вул. М. Бахрушина); в селах: Дністрівка Кельменецького – церква Покрови Пресвятої Богородиці; Гвіздівці Сокирянського – церква Святого Дмитрія; Бочківці Хотинського районів – церква Архангела Михаїла тощо. Нею підготовлені на високому рівні статті про історію спорудження, авторів проектів відомих у Чернівцях адміністративних споруд та Народних домів: будинок цісарсько-королівської вищої

державної гімназії, 1813-1918 (вул. М. Емінеску, 1); будинок єврейського Народного дому (нині Центральний міський палац культури), (пл. Театральна, 5); Буковинська ощадна каса (нині Чернівецький обласний художній музей), 1899-1901 (пл. Центральна, 10); будинок Державної цісарсько-королівської промислової школи (нині – будинок Чернівецької загально-освітньої школи № 4), 1888-1918 (вул. Т. Шевченка, 16); будинок Торгово-промислової палати Буковини (нині адміністративний корпус Буковинського державного медичного університету), (пл. Театральна, 2); житловий прибутковий будинок „Корабель” („Шіфа”), 1903 (на розі вулиць Головної, 25 та Ш. Алейхема, 1).

Неабияким інтересом серед науковців, краєзнавців, широкої громадськості як Чернівців, так і всієї України користується науково-популярне видання краєзнавчого спрямування „Чернівці. Документальні нариси з історії вулиць і площ”, підготовлене і видане Марією Никирсою у 2008 р.

Марія Никирса, як професійний архівіст, науковий співробітник ЧНУ ім. Ю. Федьковича, провела плідну науково-пошукову та дослідницьку роботу в Державному архіві Чернівецької області з метою підготовки номінаційного досьє на визначну пам'ятку архітектури національного значення м. Чернівці та всієї України – колишню Резиденцію митрополитів Буковини та Далмації (нині Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича). Як результат – рішення 35-ої сесії Комітету всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, що проходила 19.06.2011 р. в Парижі (Франція) Резиденцію внесено до списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Юрій Преступенко,

директор Чернівецького обласного центру
з питань культурної спадщини

Відповідальність перед минулим, сьогоднем і майбутнім

Відповідно до Конституції України (ст. 54): „культурна спадщина охороняється законом. Держава забезпечує збереження історичних пам'яток та інших об'єктів, що становлять культурну цінність, вживає заходів для повернення в Україну культурних цінностей народу, які знаходяться за її межами”. Архіви є специфічними інформаційними системами, де застосовуються новітні інформаційні технології під час опрацювання, класифікації, зберігання і використання документів. Водночас архіви є установами державного управління і багатьма своїми функціями тісно пов'язані з різними сферами державного життя.

В існуючій ситуації, коли впритул зіткнулися інтереси держави, яка конче потребує стабілізації історичної пам'яті суспільства, яке все ще очікує від свого непередбачуваного минулого сенсаційних викриттів, і професійного співтовариства, що не так давно отримало можливість безперешкодного доступу до розсекречених архівів, історія перетворилась у надзвичайно важливу справу. Вона покликана задовольняти не лише емоційні запити суспільства, що наполегливо продовжує пошуки власної національної ідентичності, але й елементарні потреби державної безпеки, спрямовані на перетворення минулого в джерело консолідації і гордості громадян.

В архівосховищах нашої держави сконцентровані безцінні скарби історії та культури, невичерпні джерела людської пам'яті. Збираючи документи й зберігаючи їх для прийдешніх поколінь, архівісти виконують важливу і відповідальну місію. Документальні свідчення, що дійшли до нас із минулого, допомагають відчутти дихання далеких епох, зрозуміти логіку подій, що відбувалися, перейнятися думками і сподіваннями своїх попередників, відкрити нові грані їхнього життя.

Місто Чернівці по праву може пишатися професійно налагодженою архівною справою та видатними архівістами, до яких належить Никирса Марія Дмитрівна – почесний громадянин цього унікального історичного міста, людина, яка

заслугує на повагу державних управлінців, університетських колег та навіть політичних опонентів. Саме наявність архівних документів визначає історичність її наукових досліджень і їх належність до академічної історії. Численні історичні дослідження Марії Дмитрівни спричинили вибух цікавості до історичного минулого Чернівців, стали важливими науковими відкриттями для істориків архітектури та урбаністики, мистецтвознавців, культурологів, істориків, краєзнавців, бібліотечних і музейних працівників, працівників органів охорони культурної спадщини та органів місцевого самоврядування, студентів та викладачів навчальних закладів. Учасник численних наукових конференцій та дорадчих органів, яка вільно читає німецьку готику і має мужність брати на себе відповідальність за прийняття важливих та історично достовірних рішень. Надзвичайно працьовита, наполеглива, енергійна і щира людина, до якої звертаються з усієї України та близького зарубіжжя за порадою та допомогою.

Роботам Никирси Марії Дмитрівни притаманні принципи об'єктивності та науковості, які застерігають від описовості, фактографічності, кон'юнктурності та заідеологізованості, пропагують всебічність досліджень і вивчення першоджерел, високу відповідальність перед минулим, сьогоденням і майбутнім.

Надзвичайно важливою стала спільна робота відділу охорони культурної спадщини Чернівецької міської ради з Марією Дмитрівною по впорядкуванню переліку пам'яток архітектури, уточненню та поглибленому вивченню датувань, авторів проектних рішень визначних містобудівних об'єктів історичного центру, достовірних, науково обґрунтованих написів на меморіальних дошках видатним особистостям нашого міста.

Історичні розвідки та наукові дослідження Никирси Марії Дмитрівни є зразком дбайливого ставлення до збереження та примноження культурних цінностей і документальної пам'яті українського народу.

Олена Пушкова, начальник відділу охорони культурної спадщини Чернівецької міської ради, дійсний член Українського Національного Комітету Міжнародної ради з питань пам'яток та визначних місць, член Спілки архітекторів України.

Не загубити себе в собі...

Коли залишаєшся наодинці з істинним, завжди відчуваєш якийсь шемке хвилювання: Як? Ти справді можеш це бачити? І тобі дозволено до цього доторкнутися?

Отож ... тримаю зараз в руці перо, з внутрішнім сум'яттям виводжу ім'я:

Марія Дмитрівна Никирса...

І думаю: не дуже в своєму житті я вірила в щедру добротність долі, та певно що доля теж має свої благословенні „забаганки"... Бо ж саме вона і подарувала мені зустріч з цією неординарною особою, унікальною людиною, знавцем свого фаху – архівістом височенного рівня, своєрідним енциклопедистом в різних галузях: історичних, літературних, мистецьких...

Перелічити усе зроблене нею за роки державної служби (за зарплату) і за часи так званого „заслуженого відпочинку” – почесна, але справа років і років... Перерви в подвижницькій її праці не було ніколи і думаю, що не скоро буде.

Державний архів Чернівецької області... Численні дослідницькі публікації в місцевій та республіканській пресі... Видання прекрасних авторських книг... дієва участь в різних дослідницьких комісіях... Проекти, програми, фахові консультації, просвітительсько-наукові лекції в різних аудиторіях...

Годі перераховувати.

А ще – абсолютно безкорислива, ніде не озвучена фахова праця її, як перекладача з німецької на українську мову – бо не одному вона підставляла своє дружнє плече – чисто по-людськи, безкоштовно, щиро, не оголошуючи про це ні при жодній нагоді... Сповідуючи найважливіші чесноти людяності: порядність, праведність, відповідальність, добро.

Власне і мені Марія Дмитрівна допомогла так само, коли народжувалася моя книга – „Щоб пам'ять почула слова” – про викладача латини в Чернівецькому держуніверситеті (нині Національному імені Юрія Федьковича) – Зіновію Флоріанівну Пенюк – класичного філолога, перекладача художньої

літератури з німецької, румунської, польської, італійської, французької мов, які знала довершено-досконало...

Коли Зіновія Флоріанівна полишила земну обитель, в її архівах знайшлися вельми цікаві речі, зокрема – листи, вірші, статті, різні виписки... І переписані від руки тексти (німецькою мовою) розшифровок радіопередач німецького письменника і журналіста Пельца фон Фелінау „Година перед Вічністю” – час прощання великих з земним буттям – зокрема композиторів: Моцарта, Бетховена, Шуберта, Берліоза, Вагнера, Брукнера, Брамса, Чайковського... чії шляхи дивним чином торкалися і Чернівців. Ці касети їй надіслав брат, – який покинув Буковину в 1940 році і озвався лише в перебудові, суверенні часи України.

На одному з останніх аркушків тих розшифровок нерівним почерком був виведений останній її рядок: „Хай би хтось переклав, бо я вже не можу... 23. V. 2002 р.”

Вона тоді катастрофічно втрачала зір.

Я звернулася до Марії Дмитрівни...

Вони з Зіновією Флоріанівною вже довгий час спілкувалися, навіть коротко працювали в архіві разом. Я бачила, як Марія Дмитрівна тепло до неї ставилася: завжди приносила не тільки квіти, а й дари саду і городніх оаз – то яблука, сливи, грушки... а чи бурячок з морвою, домашнє печиво чи ще якісь там дари земні... Це було так зворушливо...

І сьогодні, згадуючи Зіновію Флоріанівну, вона не ховає сльози: „Я приходила до неї, як до матері...”

... Ми працювали душа в душу.

Все було перекладено, в архівах знайдені дивовижні факти присутності згаданих композиторів в Чернівцях, коли відбувалися їхні концерти, тобто – виконання їхніх творів різними давніми гастролерами... Театр... зала Музичного товариства, таким чином засвідчуючи тут їхню присутність.

Перекладена цікава епістолярія, зокрема – листування протягом десятиліть і в не дуже погідні періоди з відомою берегинею української мови і літератури Анною-Галею Горбач – вірною подругою Зіновії Флоріанівни – променем з їхньої юності, перекладачем, певною опорою наших політичних в'язнів, чії життя були покладені за Україну... Вільну... Суверенну...

Розгортався цілий світ духовності, культури, людських нерозривних зв'язків поза кордонами і часами...

І робилося це настільки скрупульозно, відповідально... без афектацій, як власне усе своє життя... Вона інакше не могла, не вміла, бо завжди була пряма, безкомпромісна у відстоюванні історичної правди... Доказово, по-справжньому... Виправдано амбітна, бо ціну собі знала і знає... За будь яких влад, історичних подій, політичних колізій...

Не раз чула з її уст: роби свою справу чесно, сумлінно, аргументовано, фіксуючи знане, бачене, захищаючи і зберігаючи непроминальне в проминальному, правдиве у вигаданому, своє – у намаганнях знищити його. Роби – поза кон'юнктурою, різними маніпуляціями навдогочу... Не загуби себе в собі, і тобі не доведеться шукати сховку, щоб не дивитися людям в очі.

Може завдяки нашій співпраці над книгою „Щоб пам'ять почула слова”, нашим частим і довгим розмовам з Марією Дмитрівною „про життя”, та книга стала не лише моєю серцевою даниною пам'яті Зіновії Флоріанівні Пенюк, а й цілому тому поколінню справжності, в якому формувалися люди честі і совісті, пам'ятаючи українське визначення Справжності – Честь! Дяка людям, які здатні запалити вогник істинності в душах, що вже були при повній загрозі згасання – і Марії Никирсі в тому ж числі. Перевести на ніщо серцеві поля – неможливо! Щирі мої поетичні рядки присвяти Марії Дмитрівні з того поля:

*

Довічна загадка в усім,
Що непокдане єднає...

Чи так би кликав рідний дім,
Якби не туск чужого краю?

Чи ти б в собі жагу зборов,
Якби не притча про Ікара?

Чи так би тішилась любов,
Коли б не зненависті кара?

Чи так би важилось добро,
Якби над ним не злоба скрита?

Чи знали б ми, яка в нас кров,
Коб не була вона пролита?

Ніщо не має вороття,
Хай всі путі йому отверті...

Чи цінувалося б життя,
Якби за ним не подих смерті?

І світ, що чорен і убог,
Ми б прокляли, як мить і вічність,

Якби його створив не Бог
У загадкових протиріччях...

Тамара Севернюк,
поетеса, Заслужений діяч мистецтв України.
26. 10. 2019

Подвижницька праця

У 2010 році радіо „Буковина” стало одним з перших лауреатів щойно заснованої обласної краєзнавчої премії ім. Олекси Романця. Підкреслю – колективним, так і зазначено у відзнаці, бо майже кожен з нас вніс свою лепту – культурно-мистецькими та просвітницькими передачами. До таких належала й невеличка за обсягом – 5 хвилин, але змістовна насичена „Мандруймо Чернівцями”, яка на початку 2000-х виходила в ефір щотижня впродовж майже трьох років! Рідним містом водила слухачів архівістка Марія Дмитрівна Никирса. Вона викладала мозаїку майстерно, ретельно й дбайливо: історія, події, мешканці, архітектурні шедеври – все документально підтверджено, винайдено в архіві. Технічно допомагали редактор Віктор Мельник і диктор Драгош Буджак (згодом Людмила Шеленко), звукорежисер Яна Ремська або Тетяна Нікітова, адже найменший фрагмент радіодня потребує підготовки, запису, оформлення. Марія Дмитрівна у точно визначений час приходила до радіобудинку на Головній, 91, звично відчиняла двері студії, сідала до мікрофону, розкладала на столі записи і документи (могла б і не брати їх, бо знала досконало, а по радіо все одно не видно) та впевнено, приязно починала оповідь, запрошуючи слухача у цікаву пізнавальну мандрівку. Робила це так, що студія неначе розширювалась до вулиць, скверів та площ Чернівців.

Ранкові екскурсії стали невід’ємною і потрібною слухачам частинкою ефіру. Раніше начальника відділу Держархіву області Марію Никирсу частенько запрошували у новини – підготувати інформацію до пам’ятних дат у житті краю. Знали, що не підведе – ані достовірністю викладеного матеріалу, ані вчасністю: пообіцяла – зробить! Проте наважитись на щотижневі радіопередачі – це, погодьтеся, була смілива ідея та трудомістке втілення! Проект зрештою об’єднав майже півтори сотні передач, така собі краєзнавча аудіокнига з невеличких новел, яку потім читали – трансливали ще не раз, а нині вона зберігається в архіві.

Згодом, до річниці визволення Чернівців від нацистських загарбників Віктор Мельник запропонував постійну рубрику-передачу „Вулиці імені...” на вшанування тих, хто заплатив за перемогу життям. Як же без людини, яка найкраще знає тему? Знову Марія Дмитрівна поспішає назустріч – як завжди, на

благодійних, так би мовити, засадах (авторський гонорар у державному ЗМІ став далеким відлунням минулого).

Пригадую співпрацю з Марією Дмитрівною Никирсою як чудову змістовну сторінку в майже 80-річній історії радіо „Буковина”. Та буде вона неповною, якщо не звернуся ще до однієї передачі, яка вместилася у розклад мовлення більш ніж на три роки. Виходячи з концепції історичного та духовного відродження, ми десь у 2011 році створили цикл „З Україною в серці”, де чільне місце посіла авторська радіопередача Марії Никирси „Повертаємо призабуті імена”, а згодом „Вони будували Чернівці” – про буковинців, які внесли значну лепту у розвій краю. Короткі біографічні довідки про знаних та менш відомих буковинців були помережані спогадами сучасників, уривками з документів, особистих листів, творів. Перед радіослухачами постала унікальна галерея портретів, з-поміж яких – бургомістри Чернівців Як об фон Петрович, Антон Кохановський, перший ректор Чернівецького університету Костянтин Томашук, архітектори Антон Павловський, Антон Фіала, Юліус Бохнер, директори Чернівецької промислової школи Йозеф Ляйцнер, Еріх Кольбенгаєр та інші.

За кілька днів після вручення відзнаки Почесного громадянина Чернівців Марія Дмитрівна на моє прохання прийшла на зустріч зі студентами кафедри журналістики. Я була тепер у новій ролі – викладачки, хоча обрала традиційну форму комунікації – модерування пресконференції (прямого ефіру), за підсумками якої мали з’явитися залікові інтерв’ю. Перед студентством, як раніше перед багатотисячною радіоаудиторією, була срібноволоса, елегантна, усміхнена пані, яка приваблювала ерудицією, доброзичливістю, відкритістю. Вона вкотре робила звичну справу – ділилася знаннями і любов’ю до рідного краю, де їй відомо все про історію вулиць, будівель, імен, у дослідження та відкриття яких внесла неоціненний вклад. Воістину, подвижницька праця! Дякую Вам, шановна Маріє Дмитрівно!

Тетяна Смолдирева,
заслужена журналістка України, екс-директорка
радіо „Буковина” Чернівецької облтелерадіокомпанії.

Скрупульозна в деталях

Марія Дмитрівна Никирса одна із найвідоміших буковинських краєзнавців нашого часу. Рідко котре видання із минувшини нашого краю, зокрема – і Чернівців, обходиться без її фахової допомоги чи безпосередньої участі. Авторка і співавторка кількох десятків книг, збірників документів, нарисів з історії нашого краю, вона й далі плідно працює у царині краєзнавства. Недарма у пані Марії стільки нагород і звань, які засвідчують високу оцінку її багаторічної праці.

Автору цих рядків пощастило впродовж кількох років із невеликими перервами працювати з Марією Дмитрівною – спочатку як науковому співробітнику Краєзнавчого музею, а відтак – як видавцю.

Робота дослідника в архіві без допомоги архівіста є малопродуктивною і це знають науковці. Висококваліфікований працівник архіву може суттєво скоротити час пошуків необхідних документів, а подекуди – і відкрити нові теми для досліджень. Такою є Марія Дмитрівна. Мої початкові розвідки про будівництво Резиденції Буковинських митрополитів завдяки Марії Дмитрівні розширились до теми історії Чернівців і розбудови рідного міста, що зрештою вилилось у невелику книжечку „Чернівці”, котра вийшла накладом понад 30 тисяч примірників.

Згодом у нашому видавництві „Золоті литаври” вийшла книга „Державний архів Чернівецької області” (2002 р.), через рік – „Нації та народності у фондах Державного архіву Чернівецької області (1775-1940)” (2003 р.).

Винятковою насолодою для видавця була робота над перевиданням книги Осипа Маковея „Життєпис Осипа Юрія Гординського-Федьковича”, яка вийшла у світ 2005 року. Роль Марії Дмитрівни не обмежувалась суто перекладацькою функцією, вона стала душею невеликої групи редакторів у складі Богдана Мельничука, Лідії Ковалець, Олександра Добржанського, Корнія Лук'янюка, Миколи Юрійчука та видавців. Її коректні зауваження, додаткова інформація з архівних джерел, високопрофесійний переклад – дали можливість зробити високонауковим зміст коментарів до книги.

Зрештою, оцінку книзі дав читач – вона стала рідкістю на книжкових прилавках магазинів і зайняла належне місце в приватних колекціях науковців.

Але справжню Марію Никирсу я побачив під час видання книги „Чернівці. Документальні нариси з історії вулиць і площ”, яка побачила світ у 2008 році – скрупульозна в деталях, педантична строгість у підході до відібраного матеріалу, делікатне ставлення до роботи з командою видавців. І саме це дало можливість зробити згадану книгу однією із кращих серед видань, присвячених історії нашого міста, його розбудови та життєпису наших краян – різних поколінь та епох. Кожний факт у книзі вивірений і підтверджений посиланням. Така достовірність і фаховість не могли залишити байдужим читача, котрий високо оцінив цю непересічну працю авторки.

А ще Марія Дмитрівна завжди ділиться своїми знаннями та готова допомогти молодим, і не зовсім, дослідникам. Недарма ж її назвали „Хрещеною мамою чернівецьких істориків”. Як і кожний чернівчанин, завжди з нетерпінням чекаю на нові розвідки та публікації Марії Никирси.

Дмитро Танащик,
директор видавництва „Золоті литаври”.

Невтомна дослідниця Чернівців

Життя розпорядилось так, що я маю честь бути знайомою з Марією Дмитрівною Никирсою рівно 20 років. Коли наприкінці далекого 1999 року у відділі бібліографії Чернівецької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. М. Івасюка готували святкове дійство з нагоди 115 річниці газети „Буковина”, я отримала завдання піти в обласний архів саме до Марії Дмитрівни, аби потримати в руках перші випуски часопису. З великим хвилюванням долала круті сходи Костелу Найсвятішого Серця Ісуса і там вже мене чекала берегиня архівних скарбів. Якраз на той момент, впродовж 1982-2005 років, вона очолювала відділ інформації, публікації та наукового використання документів. За цей час, окрім щоденних обов'язків вона упорядкувала та описала фонди Буковинської крайової управи Чернівецького міського магістрату, Буковинського сейму, працювала над створенням предметно-систематичного каталогу архіву, брала участь у виявленні та археологічному опрацюванні документів для союзних та республіканських збірників. Для підвищення свого фахового рівня ще рік навчалася при Московському державному історико-архівному інституті в 1986 році.

З перших хвилин я була подивована, як вона швидко і професійно знаходить потрібні документи, не шкодує власного часу, аби допомогти, підказати, направити і звісно ж, прочитати те, що написано німецькою мовою. І так я під тими святими склепіннями провела не одну годину. А вже пізніше шукала приводу, аби мати нагоду туди щораз повертатися, щось пошукати, про щось поспілкуватися і вже мабуть тоді народжувалися творчі проекти з історії Чернівців, які втілились вже трохи пізніше. І кожного разу зачаровано спостерігала, як Марія Дмитрівна професійно відповідає на дуже складні, як мені тоді видавалось, запитання з історії Чернівців, все знаходить, всім допомагає. Тепер я вже розумію, що то потрібно бути не тільки професіоналом високого класу, то ще й треба дуже любити те, чим займаєшся. Володіючи такими безцінними скарбами з історії міста, Марія Дмитрівна знаходила час, аби написати розвідки у фахові видання, в місцеві часописи. Для п. Марії робота впродовж 30 років в Державному архіві Чернівецької області була не лише працею, а й стала непроминувшим захопленням на все життя. Захопленням вона залишається і до сьогодні.

Вона є співавтором багатьох путівників з історії міста та краю. Та власне жодне вартісне видання не обходиться без її професійних досліджень. Марію Дмитрівну науковці та видавці запрошують до видання творів Юрія Федьковича, Ольги Кобилянської, до поважних наукових монографій. А ще вона не відмовляє в пошуках і прочитанні давніх манускриптів науковцям, історикам, письменникам і журналістам, за що отримала почесне і заслужене звання „Хрещена мама чернівецьких істориків”. Крім цього вона є автором охоронних дощок на фасадах будинків вулиці Ольги Кобилянської. Нині без її авторитетного слова не відбувається жодна з історико-краєзнавчих наукових та міжнародних конференцій, на яких вона виступає з доповідями.

Марія Дмитрівна дуже багато часу віддає громадській роботі. Вона є членом Президії Чернівецького обласного відділення та заступником голови Чернівецького міського відділення Всеукраїнської спілки краєзнавців, член геральдичної та топонімічної комісії Чернівецької міської ради, консультативної науково-реставраційної ради при відділі заповідної території департаменту містобудівного комплексу та земельних відносин.

Мені дуже приємно сьогодні відзначити, що майже одразу з відкриттям Муніципальної бібліотеки ім. А. Добрянського, з 2006 року пані Марія разом із працівниками книгозбірні започаткувала авторську програму „Історія вулиць та їх жителів”. Захід збирав і продовжує збирати у приміщенні Муніципальної бібліотеки чимало поціновувачів історії, архітектури, зацікавлених у вивченні історії забудови міста, походження найменувань вулиць і площ. Разом з Марією Дмитрівною ми „читали” цілковито нові сторінки з історії всіх без винятку чернівецьких площ – Центральної, Соборної, Театральної, Філармонії, Пресвятої Марії, а також вже зниклих на вітрах історії. А скільки тут було відкрито прецікавих історій вулиць, будинків, які мали свої поважні „ювілеї” та важливих для міста дат і подій.

Під час таких зустрічей в стінах бібліотеки виник намір помістити усі розповіді в єдиній книзі. І так в 2008 році вийшло поважне видання „Чернівці. Документальні нариси з історії вулиць і площ”. Це було найперше у місті ґрунтовне видання такого напрямку. У книзі на основі архівних джерел, інших документальних матеріалів, значну частину яких введено в науковий обіг уперше, представлено 55 нарисів із минулого

чернівецьких вулиць і площ; принагідно висвітлюється також святкування 500-річчя і 600-річчя першої писемної згадки про місто. Нариси проілюстровано поштівками кінця XIX-XX століть, копіями планів архівних і музейних документів, а також сучасними фото. Тому зрозуміло, що саме в Муніципальній бібліотеці презентувала Марія Дмитрівна своє видання для всіх небайдужих чернівчан.

І ще одне симпатичне видання до 600 річного ювілею Чернівців було видано за результатами зустрічей в Муніципальній бібліотеці ім. А. Добрянського „Серце моє — Чернівці. Будинки — ювіляри 2008 року”. А в 2011 році за підтримки і стараннями Марії Дмитрівни бібліотека видала ще одне симпатичне видання „Дім з кришталевими вікнами: (історія вілли на вул. Українській, 22)” – історія будинку, в якому розміщена бібліотека.

Знаний і шанований у місті вчений-архівіст, перекладач, науковець та краєзнавець Марія Дмитрівна десятки літ присвятила дослідженню історії рідного міста. І всі ці надбання вона намагалася і намагається через зустрічі і друковане Слово залишити чернівчанам.

Тому великою втіхою для мене стало те, що бібліографи наукової бібліотеки ЧНУ ім. Ю. Федьковича Тетяна Мурашевич та Марія Махмутова взяли за таку дуже клопітну працю і впродовж багатьох місяців ретельно збирали по різних фондах і джерелах, впорядковували всі статті, публікації, видання, які Марія Дмитрівна публікувала впродовж більше як 40 років науково-архівної праці. Вражає працьовитість і широке коло її наукових інтересів, які відображені у покажчику.

Окремо представлена мало знана сторінка перекладів, над якими вона працювала. Дуже вартісно, що упорядники зібрали таку унікальну краєзнавчу роботу Марії Дмитрівни, як запис радіо- та телепередач і зрозуміло, що всі вони присвячені прецікавим сторінкам історії і кожна з них, то було відкриття на архівних документах. Безперечно, що тут відображені Публікації про життя і діяльність М. Д. Никирси.

Окремим розділом представлена Бібліографія бібліографії, де зібрані всі посилання в наукових виданнях на публікації Марії Никирси. Дуже приємно, що окремі розділи присвячені такому важливому і дорогому для нас проекту, як „Авторська програма Марії Никирси „Історія вулиці та її жителів” спільно з Муніципальною бібліотекою ім. А. Добрянського” та відгуки на неї в пресі.

І тепер небайдужим дослідникам, науковцям, викладачам вузів та середніх спеціальних навчальних закладів, учителям історичного краєзнавства, учням, студентам, усім, кому дорога історія Чернівців, залишається тільки замовити джерело і писати наукові праці, книги і просто досліджувати невідомі, але дуже цікаві сторінки міста.

Аби значно спростити і допомогти в пошуках, бібліографи взяли на себе доволі таки труду і помістили наприкінці бібліографічного покажчика такі наукові „інструменти”, як Іменний покажчик та Покажчик урбанонімів (назви вулиць, площ та історично значущих споруд міста).

То ж хай це порівняно невелике за обсягом, але таке вартісне за змістом та таке дороге для Марії Дмитрівни Никирси видання, в якому представлена вся її наукова та архівно-дослідницька невтомна праця, буде достойним пошанівком до її ювілейної дати. Адже за скромними переліками назв – дуже значний відрізок життя, роки наполегливої праці. І кожна з них викликає спогади, емоції. І звичайно, покажчик хай буде натхненням до нових пошуків, нових публікацій.

А колектив бібліографів наукової бібліотеки Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича вітаю із ще одним дуже вартісним виданням, через яке вони повернули всім небайдужим чернівчанам прецікаві сторінки з історії міста.

Леся Щербанюк,
директор Муніципальної бібліотеки ім. А.
Добрянського.

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

- Абрам'юк Г. І. 68
Авдєєв А. 330
Анохіна Л. 94, (139)
Антонова Т. І. 225
Антонюк Є. (39)
Антофійчук В. І. 269
Антощук А. 135
- Бабич Н. 225
Бабух В. І. 189, 272
Бабюк О. 273
Барт-Скалмані Г. 364
Біленкова С. В. 212, 275
Біретто В. 371-374
Богайчук М. 76, 82
Боганюк Ю. В. 294
Боряк Г. 121
Ботушанський В. М. 14, 52, 212, 384
Бохнер Ю. (241)
Будна Н. 277-286, 324, 331, 352
Бузинський М. Д. 191
Буркут І. Г. 52
Бучко Ж. І. 191
- Виклюк О. 26
Вишнева О. 290
Вознюк В. О. 68
Воробкевич С. (89)
- Гаврилюк О. О. 294, 375, 377, 386
Гакман Є. (58), 209, 313
Галицький В. 135
Галицький С. (24)
Галузінська М. Г. 189
Ганкевич К. 225
Герегова С. В. 303
Гінзбург Р. Г. 380-382
Гладка Г. М. 382
- Гнатюк М. (332)
Гончаренко Г. М. 189
Гончаренко Л. І. 76
Городецький Е. П. 52
Горький М. (5)
Горюнова Н. І. 376, 385
Гренчук Д. 319
Григорець Г. 386
Гріор П. П. (148)
Гулін Я. 293
- Добржанський О. 96, 102-103, 122, 150, 212, 270
Добрянський А. (370)
Довгань М. М. 372, 375, 377, 386
Докторович М. (39)
Долян Ф. А. 4
Драчковська О. 296
Дячук М. П. 376
- Емінеску М. (29)
Ємельянова О. І. (151)
Завезіон Є. П. 52
- Загородна Н. М. 370, 376, 383, 385
Заполовський В. 297
Зворський С. Л. 139, 148, 151, 153-158, 163, 169-170, 305
Зец Ф. (232)
Зушман М. Б. 324, 385
- Ільїна Т. О. (153)
- Калуш Ю. 383
Канюк С. І. (35)
Карбулицький І. 44

- Карлсберг Б. (47)
 Касснер С. 268
 Кирилюк С. Д. 269
 Кійко Ю. 135
 Кобилянська О. Ю. (55), 269, (376-377)
 Ковалець Л. 138, 185, 270
 Козак К. 302
 Козачук І. (39)
 Кольбенгаєр Е. (253), (262), (301), (346), (348), (354), (365), (367)
 Коніщева Г. 7
 Копелович Р. Г. (154)
 Коржик В. П. 191
 Коротун І. 92, 231, 312, 368
 Кохановський А. (252), (255), (257)
 Кравець М. М. 14
 Криворучко О. І. 52
 Кривошапова С. 304
 Криган О. С. 4, (155), 305
 Кушнір М. 150

 Лазар В. І. 189
 Лисенко Л. 306
 Ліпецький Є. (320)
 Лук'янюк К. М. 270
 Лупан А. 377
 Ляпунов Ю. П. 7, 72, 75, 78, (156)
 Льовеніх Р. фон 269
 Любківський О. 317

 Маковей О. 270
 Максимюк О. 308-310
 Марусик Т. В. 303, 312, 385
 Масан О. М. 52, 135, 313-316
 Масіян Н. 87, 103, 110, 113, 265
 Матвійчук О. 357
 Матяш І. Б. 139, 148, 151, 153-158, 163, 169-170, 305
 Мельник І. 135, 231, 317
 Мельничук Б. І. 270, 370

 Мельничук Я. Б. 269, 376
 Милохіна Л. О. 380-381
 Мироник О. 318
 Михайловський В. 259
 Михайльчук М. (39)
 Мількович В. (157), (263)
 Міщенко І. 320
 Молдован М. М. 378-382
 Мурашевич Т. Д. 370, 383

 Новак О. 386
 Ножак О. 327

 Огородник М. 329
 Олійник Г. (39), 287

 Павлюк В. (39)
 Паладян І. Г. 7, 61, (158)
 Панчук Е. (39)
 Петлюра С. (69)
 Петрович Я. фон (249)
 Піддубний І. (298), (344-345), (361)
 Пожарук Н. 333
 Приходько Л. Ф. 139, 148, 151, 153-158, 163, 169-170, 305
 Процюк В. О. 189
 Пшенічка П. (332)

 Ринжук Г. 330
 Рихло П. 269
 Романець О. С. 63, 68, 225
 Росинська О. 276, 299, 322, 337
 Рудько І. В. 373, 377
 Рушковська В. Г. 189

 Садова І. 59
 Сажин О. С. (155)

- Сандуляк Т. 338
Севернюк Т. 245, 247, (304)
Селезінка В. 93, 95, 119-120, 123,
134
Семешкін В. (298), (344-345), (361)
Серікова А. 258, (271), (285)
Синицька Н. 334
Скрипник Г. 290
Смаль-Стоцький С. (60), (80)
Старик В. П. 52
Стецька Г. О. 379
Стойка Т. В. 287
Стринадко І. 340-341
Струк Н. 357
- Танащик Д. 135
Тивоняк І. В. 189
Ткач В. І. (Ряба В. І.) 376, 385
Ткач М. (349)
Ткач Н. І. 376, 385
Томашук К. (84), (248), (303)
- Федькович Ю. (132), (134), (138),
(185), (259), 267, (270), (386)
Фельнер Ф. (98), (167)
Фещук Н. 243, 301, 348-350
Фішер Е. 302
Франц Йосиф (266), (337)
- Халаїм С. 351
Халімонова Н. І. (163)
Харчевникова Л. Л. 189
- Ціхоцький Б. (47)
- Чайка О. 354-355
Чайка Т. 231, 343
Черняк Л. 358-360
Чеховський І. Г. 52, 111, 315
Чорней В. 343, 362-363
Чорней Л. І. 52
- Чорнокоза Д. 231
- Шарп К. 364
Шевченко Н. 244
Шевченко Т. Г. (25-27),
(41), (46), (81), (240), (383)
Шилюк Л. 365
Шмідт Й. (268)
Штерн М. (13)
Шупеня-Цуркан Г. 366
Шустакова В. А. (169)
- Щербанюк Л. 186, 231,
317, 337, 374
- Яблокова Е. Л. 4, (170)
Янушевська А. 367
- Beck E. 387-389
Carabela O. 368
Carpov A. 368
Criticos M. 368
Hoffmann J. 387-389
Kiesler J. (256)
Lechner E. 116
Marten-Finnis S. 115
Moskovich W. 222
Olaru D. 368
Osaczuk S. 116
Schmitz W. 115

ПОКАЖЧИК УРБАНОНІМІВ*

- 28 червня вул. 190
Ботанічний сад ЧНУ 284
Будинок офіцерів 123
Будинок-корабель (Шіфа) 214, 242, 244
Буковинська вул. 217
Вірмено-католицька церква 83, 93, 140, 216
Гагаріна Юрія вул. 174
Героїв Майдану вул. 45, 196, 202
Головна вул. 45, 141, 160, 193-194, 201
Гореча 166, 203-204, 324
Горького Максима вул. 187
Державний архів Чернівецької області 4, 7-8, 10, 65, 71-73, 75, 78, 94, 96, 103, 106, 110, 113, 116, 121, 182, 222, 330
Добрянського Анатолія вул. 125, 290
Євангельсько-лютеранська кірха 111, 179, 218
Жіночий монастир 219
Залізничний вокзал 174, 213, 220
Заньковецької Марії вул. 172, 256
Калічанка 184, 224, 324
Кінотеатр „Чернівці” 101, 172, 215, 230
Ключка 184, 324
Кобилянської Ольги вул. 120, 176, 183
Костел Воздвиження Всечесного Хреста 226, 246
Коцюбинського Михайла вул. 173
Ломоносова Михайла вул. 142
Монастирська вул. 184, 324
Мусорського Модеста вул. 221
Палац фінансів 234
Польський народний дім 331
Поштова вул. 143, 369
Пресвятої Марії пл. 162
Православна Свято-Вознесенська церква 203-204

* Урбанонім (від лат. urbanus — „місто” та грец. όνομα — „ім’я”, міське ім’я, міська назва) — топонім, ім’я, назва внутрішньоміського топографічного об’єкта (вулиці, проспекту, бульвару, провулку, будь-якого об’єкта міста, що має ім’я). Назви у покажчику вказані станом на 2019 рік.

Психлікарня 221
Ратушна вул. 177
Римо-Католицький костел святого Михаїла 250
Роша 184, 324
Руська вул. 144
Сагайдачного Петра вул. 159, 162
Свято-Миколаївська церква 208
Синагоги вул. 149, 152
Собор Святого духа 37, 109, 209
Собор Успіння Пресвятої Богородиці 164, 229
Соборна пл. 128, 132, 278, 329
Театральна пл. 133
Торгово-промислова палата 127
Турецька вул. 145, 162
Українки Лесі вул. 175
Українська вул. 216, 231, 292
Управління Міністерства внутрішніх справ України у Чернівецькій області 223
Університетська вул. 178
Федьковича Юрія вул. 85, 197
Фердинанда пл. (нині не існує) 227
Філармонії пл. 126
Франка Івана вул. 199
Франца Йосифа пл. (нині не існує) 128, 130
Храм Серця Ісуса 228, 243
Центральна пл. 137, 318
Центральний палац культури 118, 241
Церква Святого Миколая 159, 210
Церква Святої Параскеви 100, 134, 165, 172, 211, 240
Цецино 324
Чернівецька гімназія № 5 68
Чернівецька ЗОШ № 1 74, 76, 189
Чернівецька ЗОШ № 2 287
Чернівецька ЗОШ № 14 168
Чернівецька ЗОШ № 30 251
Чернівецька ЗОШ № 41 168
Чернівецька обласна державна адміністрація 119
Чернівецька обласна філармонія 90, 235
Чернівецька ратуша 77, 79, 92, 131
Чернівецький музично-драматичний театр ім. О. Кобилянської 117, 167

Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича 66, 85,
173, 200, 206-207, 237, 239, 266, 312, 357, 385
Чернівецький педагогічний коледж 187, 238
Чернівецький поштамт 232, 236
Шевченка Тараса вул. 195
Шептицького Андрія вул. 146
Шкільна вул. 147, 168

ЗМІСТ

Від укладачів	3
Вступне слово.....	5
Основні дати життя та діяльності М. Д. Никирси.....	7
Розділ I. Праці М. Д. Никирси.....	10
1.1. Окремі й колективні видання, статті, виступи.....	10
1.2. Переклади.....	35
Розділ II. Публікації про життя і діяльність М. Д. Никирси	36
2.1. Статті з друкованих та інтернет-видань.....	36
2.2. Бібліографія бібліографії.....	47
Додаток А. Публічні виступи, участь у радіо- та телеефірах....	51
Авторська програма Марії Никирси „Історія вулиці та її жителів” спільно з Муніципальною бібліотекою ім. А. Добрянського.....	51
Цикл передач „Мандруймо Чернівцями”. Ініціатор і редактор циклу Віктор Мельник. Автор і гід циклу Марія Никирса. Ведучий Драгош Буджак.....	53
Телепередачі.....	60
Додаток В. Фотогазети та фотовиставки.....	61
Пошанні слова.....	63
Іменний покажчик.....	95
Покажчик урбанонімів.....	98

Науково-довідкове видання

МАРІЯ НИКИРСА

Бібліографічний покажчик

Укладачі:

**Мурашєвич Тєтяна Дєм'янївна
Махмутова Марія Іванївна**

Науковий редактор:

д-р іст. наук., проф. Добржанський Олександр Володимирович

Відповідальний за випуск:

канд. філол. наук, доц. Зушман Михайло Богданович